

Tartu Riiklik Ülikool
NSVLiidu Ajaloo Kateeder

Realismi tärkamine
ja areng 19. sajandi I poole
vene maalikunstis

Diplomitöö

Killo Palvadre

TRÜ NSVL ajal. kat.
Kunstiajal. kab.

Tartu
1955

Inr.nr. 2031

Sissejuhatus.

Nii vene kultuuri kui ka kogu ühiskonna ajaloos tähistab määdunud sajandi esimene pool üht suuremat ja väga paistavat epokki, kus vene rahva loov jõud avaldus suurepärasel kujul.

See oli ajajärk, kus feodaal-pärisorjuslike suhted olid jõudnud oma kriisi perioodi, kus ühiskonna arengu es sissevaks ülesandeks oli nende asendamine uute kapitalistlike suhetega. Selle ülesande täitmisele aitas kaasa ka tolle perioodi progressiivne kultuur, sealhulgas ka kunstilooming. „Baas sellepärast loobki pealiskihituse, et see teeniks teda, et see aktiivselt aitaks baasil

kujuneda ja tugevneda, et ta
aktiivselt võitleks vana, iganeva
baasi ning temale vastava vana
pealiskihituse likvideerimisest.¹⁾
Võitlemaga vana, iganeva baasi
vastu ongi seoses ka realistlike
tendentside areng maailkultis.
Eredalt esile tunus tegelikkuses
esinevaid negatiivseid jaoi ja
vastuolusid teenis realistlik kult
võitlust nende likvideerimisest.

Travistlik Venemaa oli oma
majandusliku baasi poolest üks
kõige mahajäämunaid maid
Euroopas. Hoolimata pärisajur-
liku režiimi rängast survest
võib aga süüski XIX sajandi
esimese poole majanduselles
tähele panna tunduvalt elame-
mist: avarus rissetug, välis-
kaubandus elavnes, kasvas ja
arenes ka tööstus, mis aga sel
ajal omas veel manufaktuurse
iseloomu.

---

1) J. V. Stalin, Marksism ja keeleteaduse
küsimused Tallinn, 1952 lk. 5

lisemiselt ja vajatult areu-
sid uute, kapitalistlike majandus-
like suhete üksikud elemendid,
kujunes kapitalistlik rebasead.

Juba XVIII sajandi lõpust
alates ilmnes pärisorjuse suhte
lagunenise tunnused. Feodaalsed
tootmisviisid olid muutunud
piduriks tootlike jõudude
arengule. See olukorras kasvas
talurahva klassivõitlus ja arenes
pärisorjusevastane ühiskondlik
mõte. Vaatamata feodaalklassi
melleheitlikule vastupanule murdis
majandusareng, mille kohaselt
tootmisviisid peavad vastama
tootlike jõudude iseloomule, endale
teed.

Peamiseks jõuks, mis puhastas
teed uute suhete arengule, oli
talurahva klassivõitlus.

Nõukogude ajaloolaste uue
uurimused ¹⁾ on näidanud XIX

---

¹⁾ Vt. näit. И. И. Мухоморов, Крестьянские волнения
первой четверти XIX в., Вопросы истории, 1950 № 9
ja Я. И. Мухомов, Очерки истории крестьянского
движения в России в 1825-1861 гг., Москва,
1952.

sojandi esimese poole talurahva-
liikumise erakordset ulatuslikkust
ning seega tõestanud, et just
talurahvaliikumine, vaatamata
sellele, et taluraha ülestõusud
ei muutnud võita, tegi võimatuks
peodaalse baasi säilitamise,
sundis valitsevat klassi aruma
muudatuste teostamisele sõja-
aastete suhtes.

Tähtsaks teguriks, mis süga-
vasti rapustas vene ühiskonda
ja põhjustas rahva seas tohutu
patriotismi tõuse ning patrialuse
pärilojumearvate võitluse tugevne-
misele, oli vene rahva 1812 a.
Isamaasõda. Venemaa oli
juba enne võtnud osa rahvaste
võitlusest Napoleoni ikke vastu.
Suurima panuse rahvaste vaba-
dusvõitluses tõi aga Venemaa
1812. a. võitluse käigus. Tunginud
1812 a. oma röövrägedega Vene-
maale, sihiks omandada maa
ja rahvas, kohtaid prantsuse

vallutajad tuguvad vastupanu, nille tulemusena sissetungijaid tabas sama aasta lõpul täielik hüüasaamine.

1812 a. Isamaasõda oli tõeliseks vabadussõjaks välismaiste vallutajate vastu, millest võttid osa kõik rahvakihid.

Sõda tõstis esile tuhandeid rahvakangelasi ja äratas seni hätkamatu patriotismi laine.

1812 a. Isamaasõja mõjud etendad olulist osa ka dekabristide salajärgsete tekkes.

Dekabristide liikumise teke, olles suunatud isevalituse ja pärisõiguse vastu, on üks tõendiks feodaal-pärisõiguseliku korda kriisist. Dekabristid olid oma aja oludes progressivsete ühiskondlike taotluste välendajaid. Nende tegevus aitas oluliselt edasi viia ka vene kultuuri arengut. Dekabristid olid vene revolutsionääride esimeseks gene-

ratsiooniks.

V. I. Lenin jaotas Venemaa revolutsioonilise liikumise ajaks kolme suure etappi: 1) aadlipeiood, umbes a. 1825-61 2) kodanlik-demokraatlik ajajärk, umbes a. 1861-95 ja 3) proletaarne - alates 1895 aastast. Oma artiklis, "Herzeni mälestuseks" kirjutas Lenin aadlipeioodi kohta: „Algul - aadlikud ja mõishikud, dekabristid ja Herzen. Kitar on nende revolutsionäride ring. Hirmus kaugel on nad rahvast. Kuid nende töö ei olnud ajata.” 1)

Dekabristide, kelle hulka kuulusid peamiselt aadli parimad esindajad, palavaimaks sooviks oli näha Venemaad vabariiklaseks koletuslikust survest. Nad unistavad kodanlik-demokraatlikust korra, kõigi inimeste loomulikest võrdsusest ja seisu-

---

1) V. I. Lenin, Herzeni mälestuseks, Teosed, 18. k., Tallinn, 1953, lk. 14.

kaotamisest.

Dekabristide ideed olid es-
rindlikud, nende täitumine oleks
täheksanud tollal progressiivse
kapitalistliku korra võitu vene-
maal. Suud ülestõus, mis toimus
14 detsembril 1825 a., lõppes lüüa-
saamisega. See näitas veel kord,
et ilma rahva laiaade hulkade
kaasatõmbamiseta ei krooni üles-
tõusu kunagi edu. Kuigi Nikolai I
hukkas revolutsionääride juhid,
 nende ideid ei suutnud ta ometi
maha suruda.

„Nagu dekabristid äratasid
Herzeni, nii äitasid Herzen ja tema
„Kolokol“ äratada tsarotšinitseid,
liberaalse ja demokraatliku
kodanluse kaotatud esindajaid,
kes ei kuulunud aadlisklassi,
vaid tsirkovnikute, linna kodanike,
kaupmeeste ja talupoegade
hulka. Ržotšinitšite poolt
aadlike täieliku vägatõrjumise
ellkääjaks meie vabaduslõhkumise

oli juba pärisoijuse ajal V. G. Belinski.¹⁾

Belinskist kujuneski Nikolai I
süinge reaktiooni perioodil tähtsava
kriitiline realismi teoreetik, kes rüga-
valt uskus vene rahva võimastesse
laoningulistesse jõududesse, kes
kõrglikult mõistis hukka Lääne-
Euroopa kultuuri matkimise.
Belinski esteetikas oli määratu
suur mõju vene progressivse kunst-
arengu. Kunst Belinski järgi
peab teenima rahvast ja ühis-
konda ning annutama oma
süüed ümbritsevast tegelikkusest.
Kõik kujutatud peab olema lühke,
ilustamata ja realistlik, rahvale
arusaadav.

Suure panuse vene es-
indlikkusse esteetikasse andis
XIX sajandi keskel V. G. Tšernõšovski,
kes oma kuulsas väitekirjaga
"Kunsti esteetilistest suhetest
"tegelikkusega" andis progressivsetele

---

1) V. I. Lenin, Venemaa töölisajakirjanduse
minevikust, Teosid, 20. k., Tallinn, 1953.

kunstnikele vaheda ulva üksikajaliselt läbitöötatud materialistliku kunstiteooria näol. Tšernõševski, võrreldes Belinskiga, asetab kunsti allmuse küsimuse hoopis teravalt. Ta kirjutab, et, ... elu kirjutanine on kunsti peamiseks ülesandeks, kuid tema kirjutamisel on ka teine ülesanne: selgitada elu või mõista kohut elu nähtuste üle."?)

Kunsti peamist eesmärki hakati nüüd nägema idellises sisus, siit saabki alguse kriitiline realism vene kunstis.

XIX sajandi 40-ndail ja 50-ndail aastail toimus Venemaal kapitalistlike suhete arengu edasise kiirenemine. Feodaalne tootmissüsteem oli jõudnud kriisi erakorralise teravnenise ajajärku. Selle üheks vägivalluseks olid veelgi üha

---

?) W. G. Tšernõševski, Kunsti esteetiline suhted tegelikkusega, Valitud Teosed, 1. k. Tallinn, 1952, lk. 155

ragenevad talupoegade ülestõusud. Et feodaal-pärisorjusele režiimile hävides pöörduda ennaast ja mõisnike klassidõime, oli taluismu sunnitud teostama 1861. a. talurahvareformi, mille elluviimise eeltööd algand juba mitu aastat varem. Vabariigis reformi tagajärgel vormiliselt pärisorjusest, jäi talupoegkond ikkagi raskesse, vägikannatamatusse olukorda. Ehkki säilivad arvukad pärisorjuse igandid, algas siit peale Venemaal kapitalismi suhteliselt kiire areng.

Nii, nagu XIX sajandi teise poole kapitalistliku arengu eeldused olid loodud sajandi esimesel poolel, nii olid ka sajandi teise poole realistliku kumsti arengu eeldused valminud eelmisel poolsajandil.

Teoses inimeskondlikele elu elavnenisega ja demokraatliku liikumise tõusuga saavutas see kultuur XIX sajandi esimesel

poolel seniõnnatult kõrge õitsengu, hikkudes ühtlasi kogu maailma-kultuuri esirinda. Siin on nende hiilgavate nimede galerii, mille peale vene rahvas on õigustatult uhke. Geniaalsed kirjanikud Puškin, Lermontov, Gribojedov, vene rahvusliku muusika rajaja Glinka, arhitektid Šarkhov, Voronihin, Rossi, skulptorid Mantoja Demut-Malikowski, vürud vene maalikunstnikud Brillov, Venetianov, Ivanov, teadlased Pirogov, Struve jt. kuuluvad kogu maailma kõigi aegade suurimate isiksuste hulka. Võib öelda, et see ajastu pani tugeva aluse vene kirjandusele, muusikale ja realismile maalikunsti.

Vene kirjutasas kunsti oma maal XIX sajandi esimesel poolal vägagi silmapaistva ora. Basileus-
des XVIII sajandi vene vägapaiatoate meistrite traditsioonidele, võttes üle parima, mis on andnud

maailma maalikunst, saavuta-
vad vene kunstnikud suuri edu-
saime.

Tol ajal oli valitsevaks, amet-
likeks suunaks maalikunsti
akadeemiline klassitsism, mida
kõigiti toetas ja vigiles Peterburi
Kunstide Akadeemia. Selle voolu
silmapaistvamateks esindajateks
osutusid K. P. Brillov, A. I. Ivanov
ja F. A. Bruni. Nende paunad tööd
kuuluvad vene kunsti sedöövrite
hulka. Akadeemilise klassitsismi
suunda kuuluvad maalitedesed
on sageli läbi mõeldud keemulise
kompositsiooniga süüel teatrali-
seeritud käitlusega ja efektse
valgustusega paraadlõuendid;
kinnad oma maalide jaoks
valiti ikka kaugest minevikust.
Juba siin ilmnevad selle suuna
positiivsed ja negatiivsed kiiged.
Akadeemilise klassitsismi teeraks
oli mineviku kunsti elustamine,
joonistuse kõrge ning hoolikas

kultuur ja vira töö keeluka väljendus-
rikka kompositsiooni loomisel. On
ju tuntud tõsiasi, et klassitsismis
on alati mõistus domineerinud
tunnete üle. Kuigi akadeemiline
suund lõi pöörgi väärtuslikku,
edasiarenguks ta süski suute-
line poole. Akadeemilised
tardunud vormikaanonid muutu-
sid pidurdavaks uue eluringi
maalikunsti tõmbamiseks.

Lihtrahva elu ja töö kujutamise
ei sündinud akadeemilise klassit-
sismi piiridesse.

Reaktsioonina võitles klassi-
tsismi vastu tekkis vene maali-
kunsti uus suund, mis hiljem
arenes kriitiliseks, ideeliseks
realismiks. Selle uue realismi
suuna rajajana tuleb nimetada
esimest vene žanristi Venetsi-
anovit, kes kogu oma loomingu
pühendas lihtsate vene töö-
inimeste kujutamisele.

Venetsianovi kõrval leiame

möödunud sajandi esimese poole
maalikunsthike hulgas ollesid
vägipaistvaid isikusi, nagu
Fedotov, Kiprenski, Briillov ja
Ivanovja teind vene muinast
kunstnikeud. Kui klassitsistlik
suund sajandi keskel kunsti-
väärtusi loovastiilina tegelikult
tähtsustuks muutub, siis Versti-
hoviist järgmise sammu rahva-
liku realismi poole astub juba
mainitud Fedotov, kes oma
loominguga seisab üsnagi pred-
vižnikluse lähedal.

Alajaärgnevalt vaatlemegi
realismi läbilõõmist vene kunsti
ja ühtlasi ka akadeemilise
klassitsismi saavutusi ning
ta läbbumist.

I

Maalikunst tsamaraaja rahvus-
liku tõusu ja dekabristide
ülestõusu perioodil.

1. Realistlikke taotlusi XIX sajandi algul.

Vene kunsti õitseng XVIII sajandil,
eiti selle teisel poolel, valmistas
ette ja oli tugevaks baasiks sellele
maalikunsti järsule tõusule, mis
toimus XIX sajandi esimesel poolel.
XVIII sajandi teise poole vene kunsti,
ragu muijalgi, muutus taavi-
andvaks klassitsism; see uus
kunstivool tärkas Venemaal
1760-ndais aastais reaktiivina
baroki rahutusele ning maalili-
susele. Klassitsism taavitas
lineaarsust, rahu ja tasakaalu,
figuuride käsitlemisel taotles see

plastilist selgust ning varmiilu.

Klarnitismi omapära nääva
luvi antiikmütoloogia vastu, mis
oli kunstnikke peamiseks temaatika
allikaks. Nüüsi klarnitism, olles
abstrakthe, kandis juba oma olemas-
oleu algusest peale lagunemise
idurid, sulges seega kõik teed
maalikumsti vabaks aenguks.
Sellise tegelikkusest idurid
kunstilaadning vastas valitseva
klarni - aadli laaduke maitale,
jättes laicarad calwahulgad
kiitmaks. Sihiks oli vabarela
klarnitismi kannitrait. XIX
sajandi algul kerkisadki üles
taotlused, mis on vastuolus
klarnitismiga

Valitsevaks vooluks XIX sajandi
esimesel veuandil saab romantism,
taotledes jälle maalilidest ja
asetades entokale koloridid
probleemii, avades seega kunstni-
kule pitaranatu enesavalda-
mise võimaluse. Nü algab

võitlem kahe voolu — klassitsismi
ja romantismi vahel. Nüüd kahele
kunstisunnale liituvad realistlikud
tastlused, tuleb kõige muu
kõrval esile inimese hingeelu
tõepärase kujutamise. Siia
realismi võidulepääs vee kunstis
tähistab tohutut sammu
edasi. Temaatika ja kunstilised
võtted avarduvad, kunst muutub
rahvale arusaadavamaks ja
lähedasemaks.

XIX sajandi alguse muusikad
esimestena realismi poole oma
loomingu kolm tuntumat
ajalavamaalimeistrit — A. T. Ivanov,
A. F. Jegorov ja B. K. Šebijev.

Mainitud kunstnikud
lõpetasid akadeemia tuntud
pedagoogi B. I. Ugrjumovi klassis,
olles tema laadi elavtunda-
jaks tõepärase muusika. Kuna
maalikunst pidi teenima
valitseva krahvi, eeskätt
aadli ja kiriku huvi, oli neiga

takistatud kunstniku vaba areng
loovinguliseks tööks. Sellest kaali-
mata löid ajaloomaali meistrid
teosed, mis said suure tunnustu-
se osaliseks.

Lindlannalt viis G. I. Ugyimovi
laadi edasi A. I. Ivanov (1825-1848),
kelle töödes heroism on tihedalt
seotud patriotismiga.

Tellimuste kõrval Laasani
kirikule, on Ivanovi loominguks
oluline koht nii mütoloožilisel
kui ajaloolisel süžeeel. Paremad
sel temaatikal on „Mstislav Uda-
loi kahvõitlus Rededei võistliga“
(1812) ja „Liivlane kangelastegus“
(1814). Ivanov on reidese maali-
desse kätkenud oma patrioti-
smi. Kui esimene maal oma
allegooriliste figuridega on
veel lähedane XVIII sajandi traditi-
oonidele, siis teises kunstnik
hülgab allegooria, mistõttu
maal saab enam veevamaks.

Pärast mitte ainult A. I. Ivanovi

laenuingus, vaid kogu tolle aja
võrre maalikunstis on antiiksele
süžetile laadud maal, Pelopydese
surnu. Kunstnik on kujutanud
antiikse Greeka kangelast, kes oma
ellu annab vabaduse ja demo-
kraatia eest. Maalist hooval
traagilisust, kuid selles ei puudu
ka rõõmus ja tõsidus. Selle täiega
astus A. I. Ivanov jäikardse
sammude edasi realismi poole.

Märkimisväärib A. I. Ivanovi
teguus pedagoogina — oli ta ju
L. P. Brillouvi esimene õpetaja,
sammuti sai Ivanovi koolis
paeg temalt enimest õpetust.

Vigakad tegevust ajaloolise
žanris arendanud A. F. Jegorov
ja B. K. Ščuyev.

A. F. Jegorovi (1776-1851) maali-
dele on omane teatud pehmus,
Ščuyevile rängem tõsidus.

Mõlemad kunstnikud oma
kooruses (ja ka hiljem) täitsid
tihti kiriklike tellimusi.

üks Jegorovi paremaid töid on
, Kristuse pühamine' (1814), mis, olgugi
teostatud klassitsistlikke vormi-
kaanoneid täpselt jälgides, näitab
ühtlasi autori oskust inimeks
ja nõi realistlikul kujutamisel.
Elulised ja mitmekesised on
Jegorovi virtuoosed pliiatsi-
joonid piiblitemaatikal.

Head inimestundmist näitavad
kunstniku poolt teostatud portreed.

B. K. Peltjensi (1777-1855)

looming on laiahaardeline ja
mitmekülgne. Tema kui ajaloo-
maalija hinnatavaks teekes on,
et ta ei kujuta mitte ainult
vana-vene ajalugu, vaid ka
säbedast minevikku ja koguni
kaasaega.

Käsitatud kunstnike juures
väene realistlike taotluste
isikehikust, head tehnilist
oskust. Kuid kõigjal mäkam
võel ka loime makmist klassi-
sismile, klassitsistlikes vormitaotluster.

hinnoletumist.

Suurt tähtsust vene tollaegses kunstilooaiaingus omas portree. Erinevalt Lääne-Euroopa portreekunstist enne Prantse revolutsiooni, milles isikut kujutati egoistina, oli vene portreekunstil hoopis humanistlikum ülesanne. Maa ajaloalise arengu tulemusena, kus kodanlus oli väga kõrgalt arenenud, muutis vene kunsti keskseks kirjaks esindlik aadlik-intelligent, kelle progressiivsed taotlused avaldunud hiljem dekabristide liikumises. See määrab ära vene portreekunsti humanistliku, demokraatliku muutluse. Sündiva vene demokraatliku realismi esindajaks on O. H. Liprenski.

Orest Adamovits Liprenskile
(1782-1836) kuulus nia vene kuu ka maailma portreekunsti vägapärtes koht.

Olles ühe noisniku baseadusslik
poeg, lapseudati ta noisavalitsaja
adami Schwalbe poolt. Oma õpinguid
alustas Hiprenski Peterburi Kunstide
akadeemias, kus tollal õpetajateks
olid ka Ugrjumov ja Stõukin.
Siin aunes noor talent kiiresti.
Juba ta õppeajastööd - etüüdid
ja eskiisid - kompositsioonid nime-
rad järsult akadeemilistest
hagitistest, nimevõrd elavad ja
loomulikud on need. 1803 a.
lõpetas Hiprenski Akadeemia.

Hiprenski noorpõlve paunad
tööd on portreed, mis võluvad
oma väike maalitehnika,
jõuge karakteri kujutusega ja
romantiline hingetatusga.

Uue ajajärgu reale portree-
kunstis XIX sajandi algul avas
Hiprenski 1804 a. Schwalbe
portreega. Üha selgemalt
ilmus, kuidas idealiseeriva
ilmeaga paraadportree annab
koha portreele, milles kunstnik

seab usmängiks inimese karakteri, sotsiaalilma ja välise saamuse edasiandamiseks. Schwalbe, kumtriku kasuise on kujutatud väliselt jämedate näojoontega, kuid tõise ja targa ilmega inimesena. Ta iseloomu tõsidus on alla krüpsutatud veel tumeda värvigaanaga. Teostamise kõrge tase annab tunnistust fakt, et hiljem Itaalias peeti seda vehe meistri tööd Rubensi maaliks.

Samaal ajal katsetas Kiprenski ajaloomaali alal. Ta aianuke sel teemaatilisel klassitsistlikus laadis maalitud maal „Dimitri Donskoi Kulikovo vâjal“ (1805) on teatraliseeritud ring vähe usutav. Ta sai küll ofitriaalse tunnustuse kuldmedali näol, kuid edaspidi ei huvitunud Kiprenski enam ajaloolisest žanrist ja antud teos jäigi ta viimaseks ajaloomaaliks.

Alates 1808 a. algab Kiprenskik
eriti viljakas tegevus. Tal valmib
rida meisterlikke portreid, mis
kuuluvad vana kumsti põhivarasse.
Erilist esiletõstmist väärib auto-
portree (1808), teostatud kergelt
poetiseerivas ning virtuoosses
maalilises laadis. Julgelt erineb
klassitsismi kõrval uusi romantilisi
sugemeid, mida siiani veel
erinevad polevad. Kiprenski süga-
valt jälelmõtlikus, kergelt valgus-
tatud näos on tasakaaluka
välise rahu all tunda alla-
suunatud suurt sisemist pinget,
mida veelgi taonitab maali
tumedasse üldkoloriiti löikuv
hell-tumedus. See ragu erustab
helget tulevikku, mille eest
võitlevad kolleegia progressiivsed
inimesed. Selliseid jäoni kotta-
me ka 1813 a. loodud F.R. Tomi-
lovi, P.A. Olenini ja poisikese
Tšellištševi (1808) portreides.
Äärmiselt meisterlikult on

teostatud olema portree, mis on
sügavalt idelline oma rixelt ja
kunstipärase vormilt. Mainitud
portreedega loab Kiprenski täiesti
isikupärase kolovõrdlinistumini.

XIX sajandi alguse vene
inimese ideaali loab Kiprenski
tulevase Isamaasõja kanglase
partisani Davõdovi portreega.
Davõdovi lihtsa näo on midagi
selget, harmoonilist, mis võib
leda sügavalt oma talvaga.
Husariuundis sundimatult
mõõgale tottuana, päeme sellis
kujus kangelat, tänu inimese
kärgetest piiretest, valmis iga
hetk andma oma elu kodu-
maa eest. Idee sügavamaks
avamiseks on enamakardelt
vene portreekunsti inimese
kujutatud looduse faonil.
Romantilist heroilist joont
tugevdavad veelgi keletumeduse
kontrastid.

Sellest Kiprenski kõige vilga-

kamast peiaavdiit koidavad vee
tähelepänu küpse meistulikkuse
ja haarava veehüüjõuga teosta-
tud Rostoptšini (1809) portreed.

Eriti hea J. P. Rostoptšina portreega
lõi Hiprenski paarma raiiskuju,
mis ei ole võrreldav ühegi portreega
kogu maailma XIX sajandi alguse
maalikunstis. Teose väärtuseks on
sügav ja siras tundeelu kuju-
tamine. Oma hingelise rikkuse
ilu poolest on J. P. Rostoptšina
portree sarnane Puškini Tatjana
kujuga.

Hiprenski loomingu kujune-
misel on ras väga suurt tähtsust
tema patriotism, piiratud aimatus
oma kodumaa ja rahva vastu.
Tema revolutsiooniline meelus
ja teaduslikus kasv kajastus
ilmekalt kumalatel 1812a. Isamaa-
sõja päevadel. Silt peale pühendab
Hiprenski paigu tähelepänu plüsti-
joonisele, saavutades riikliku
pärastid tulemu. Sellised on

Isamaasõjast saavõtnute kangelaste
portreed, prantslanna villot väili-
listes pliiatsides teostatud portreid.

Erilise armastusega järgistab
Kiprenski vene esindlikke kultuuri-
tegulasi — Koslovi, Žukouskit, Batju-
kovi jt. Neid teoseid kannab
sügav poolhoid töötavale inimesele
ja demokraatliku kultuuri silma-
paistvatele esindajatele, inimestele,
kes võitlevad rõhutute nimel,
kõnse päeva nimel.

Suu kunstnik saavutab
oma kunstire tipu, ta on muutu-
nud sajandi alguse populaarse-
maks kunstnikuks.

1816 a. võtab Kiprenski eiri-
tte Itaaliasse, kus tal tähtsab
huvi allegooriliste teemade
vastu (näitena võib tuua näali
,Anakreoni hauakamber'). Kuid
siiski, kaugele kodumaast, ei
loobu kunstnik oma tõelist
keskumusest — portreedest.
Oma hingelise soojusega sõõbib

mällu 1819a. joaistatud I. Stierkatova
portree, mis on üks paremaid ta
loominguks. See on otsekui ood vene
raie kaunidusele ja raimsele
rikkusele. Portreest hoopis veetlent,
nii palju hingelist ilu on riseda-
tud tema vaataja poole pööratud
pilku, mis on omakorda jäykonks
tõendiks Zhiprenski psühholoogilist
meistralikkusest. Ühtlasi tähistab
see portree pöörat kunstniku loomir-
gus maalitselt naturaali edasi-
andmisest plastilis-lineaarsele.

Tähelepanu väärib ka Itaalia
teostatud J. C. Audulina portree
(1823).

Itaalias viibimine ei andnud
Zhiprenskile niidagi uut. Eemal-
olek kodumaast hakkas halva-
valt mõjuma kunstniku loomir-
gule. Paigaltammumisest ja
koguni kunstilisest taganemine-
kust tunnistavad ta vööllenisi
ilmutud žanristlemaid Itaaliast.

1823a., dekabristide ülestõusu

lähel, pöördus Kiprenski tagasi kodumaale. Oma hilisemate tööde ei saavuta Kiprenski enam endist ideelist kõlajõudu nagu varem, ta joonistus kaotas joonevabaduse, maalimisviis muutus siledaks. Relvastatud ülestõusu ettevalmistamise etapil tuli kunstnikul võidelda easkustega, mis ei jäänud ka ta loomingule mõju avaldamata. Kiiski õnnestus tal veel saavutada kaunis häid tulemusi. Mainimist väärib kõigepealt suure vee rahvuseedi „Puškini partee“ (1827) Kiprenski on muutnud anda tõelise hingestatud rahvuseedi kuju, mis kaarab oma energia ja sügava elutäiega.

„Autopartee“ (1823) näitab kunstnik oma uurret inimest, kes, hõlgatuna ühiskonnast, läheneb Lermontovi „meie aja kangelase“ tüübile. Selline kuju on teatavasti pealetungiva reaktsiooni

produkt, ... mil Venemaal, nagu
juba varem Läänes, kadunud iga-
sugused illusioonid kooskõla võima-
lusse isiksuse ja ühiskonna vahel.”¹⁾

Elu lõpul tegi Kiprenski veel
pikemaajalise reisi Itaaliasse, kus
aga midagi uut oma senisele
loomingule ei lisanud.

Kiprenski on suurem m.
romantilise ajastu portretist nii
Venemaal kui kogu maailmas.
„Portreeloomingus Kiprenski andis
vähem rahvusest inimeste elavad
kuujud, osates seostada lahuta-
matuks ühtsuseks rahvuslikud
jooned individuaalse iseloomu
joontega.”²⁾

Kiprenskit hindame kui suurt
kultuuriku - humanisti, kelle töödes

---

¹⁾ Н. Н. Коваленская, Метория русской искусства
первой половины XIX века, Москва, 1951, лк. 99.

²⁾ Н. Т. Мамиковцев, Ореет Кипренский,
Москва-Ленинград, 1944, лк. 20.

on leidnud jäädvustaniist tolle
ajastu esindolik vene inimese
kogu oma illus ja hingelises rikkus-
es; Ljapunski loomingus näeme
võitlust klassitsismi ja romantismi
vahel. Ülekaalu saavuta muide-
gi romantism, mis ei kesta tol ajal
Venemaal kui üks realismi
aegade varumidest. Ljapunski loob
süntesi kahe kunstivoolu —
klassitsismi ja romantismi väärtes-
like joonte ühtemulatamisega,
avades oma töödega uue tee
vene realistlikku kunsti edasisele
õitsergule.

Aleksander Ossipovits

Orlovski (1777 - 1832) oli mõõdukas
sajandi esimene veeandide üks
armastatuid ja populaarse-
maid kunstnikke Venemaal.
Sündinud ja õppinud Poolas,
kuulub Orlovski siiski oma
loomingu paletikuga vene
kunsti ajalukku, kuna 1802 a.
alates teostas ta Venemaal.

Siin ta saab suure hulga amet-
likke tellimusi, mis kindlustavad
talle hea sissetuleku.

Sõjandi algul areneb Veneemaal
tõrniliselt progressivne mõte
ja sellega seoses ka esindlik
ajakirjandus. Noor kunstnik, satlu-
des selle pulbitseva ühiskondli-
ku elu späani, võtab sellest kogu
hingega osa. Ta vilka plütsialt
tulevad üksteise järele stseeneid
Petruburist, satiirilised joonid
prantuse emigrantidest. Suure
osa 1800-ndate aastate loomingu-
mängivad sõjalis-olustikulised
stseeneid. Algul on need sisuliselt
tühijad, efektred, kuid aeg-ajalt
realistlik ja sügav käsitlus saav-
tab üheksa (Kasakate välilisel
1809). Mainida tuleb ka samast
aastast pärinevat autopsitreed,
mis aga oma liialdatud roma-
tisuga tundub ebaveenavana.

Realism Orlowski loomingu-
tugevneb kunstis 18/20. sajandil.

Ta joonistab tsamaasõja kangelas-
likke osavõtjaid lühtra ja tavalas
laadis, toonitades peamiselt
mehelikkust ja kannust. Järgnevatel
aastail tugevneb sõjiaal-olusti-
kuline teemaatika Orlovski loomingus;
ta pöördub ka talupidajade
elu kujutamisele. Nende taskes elu
leial veeva kajastuse akvaallis
„Voor“, mis on teostatud rea-
listlikult ja vabalt. Tsamamist
elu kujutades ei näe ta seal,
nagu teised tolle aja kunstnikud,
ainult eksotiilist ilu, vaid ka
sealse olustiku haletsamisväärsed
viletsust (nagu näiteks „Pärsia
kujatigi“ jt. maalid).

Tähelepanu väärivad mitmed
Orlovski litograafiaalumnid, eiti
aga ta tegevus karikatuuristina.
Orlovski karikatuurid saavut-
tand kaasaegsete seas tohutu
populaarsuse. Äärmiselt fantaasia-
rikas ja terava pilguga, püüdnud
ta tihti lähiskondlikke pahesid.

Ta kaarikatuportreed onavad
sügavat sotsiaalset sisu (Brögalovi,
Lidorovi jt. portreed).

1830a. poola valua kangelasli-
kule ülestõusule tundis Orlovski
sügavalt kaasa. Ta loob teoseid,
mis on pühendatud vabadusest-
armastavale poola rahvale. Tõelist
heroilisust õkkub vastu lökketule
amher istunud ülestõusnuist
(„Poola ülestõusud“), samuti mehis-
test hingestatunist vägriest akva-
rellil „Ülestõusud“.

Orlovski andis tähelepanem
panuse vene kunstiajalukku
oma virtuosose ja meisterlike
joonistustega kaasaegset olusti-
kust, rahva elust ja tööst.

Võib-olla kõige hinnatavam
osa ta loomingust on karika-
tuur, kus kunstnik teravalt
piitsutas tsaristliku režiimi
poolt sünnitatud väärkäitumist.
Orlovski koos teiste selle aja
venelaste meistritega

tasandas teed sellele realismile,
mis ilmus vene kumti 40-ndail
aastail Fedotani loominguiga.

Väljapaistva maalikunstniku
Vasili Aleksejevitsi Tropinini (1776-1857)
koostöödes võib näha juba
sidemeid vene maalikumti suuga,
mis valmistab ette realismi
õitsemist. Õppinud lühikest aega
akadeemias, tuli tal sellest
loobuda oma suuremeeste teoste
pärast (Tropinin oli pärisori) ja
suunduda Ukrainasse. Siit
pärineb muu hulka suurepära-
soid risandeid ja etüüde
ukraina talurahva elust.

Tropinini varajased portreed
on teostatud XVIII sajandi peels,
hülgavas laadis. Kuigi juba
siin märkame talle nii omast
lihtsust ja siirust. Näitena võib
tulla 1804a. pärinev maal
„Oma suured linnu pärast
kuvastao poisid, mis saavuta
omal ajal külbalki suure mehe.

Hilisemasse loomingujärke kuulu-
leb ka kunstnike parim portree
Eldse - ta poja portree (1812), kus
Tropinia on täielikult valanenud
XVIII sajandi traditsioonidest. Kujut-
atud poisikes oleks kunstnik
nagu tabanud parajasti minutiks
vallatuks sahaajal, kuisjumes ta
pilku on kõitnud ningi kütkestas
se. Poja portreega lõi Tropinia
sunnepärase, realistliku ja intüimse
lapsekujut.

1823a. saavutas Tropinia vaba-
duse. Selleks ajaks on valminud
ka teine kunstis töö — „Pitsi -
kuduga“. Maalil on jäädvusta-
tud noor naine oma peene ja
raske töö juures, lihtsastiituses,
siledaks kammitud juustega.
Tropiniatil õnnestus siin, ...organi-
selt ühendada mineviku kolo-
nistlikud ja osaliselt konspartsi-
oonilised traditsioonid uue
võimimõistega ja luua kogu
(mis on H. P.) ... lihtne ja töö-

pärane.⁷⁾

Taslixd pool Zäminmaalid on ka „Gitarrist“ (1823) ja „Kuldkaanda-kuduja“ (1823), kus ilmneb kunstniku suurepärase ja peen vormikäsitlus. Iseloomustas on, et Tropinini eelpoalmainitud (ja ka mõned teised Zäminmaalid ning portreed) teosed omavad lihtsat hallikat foori, kus pündub iganigune butafoor või maastik. Selle kunstilise võttega saavutab kunstnik maksimaalse tähelepärase kujutletava isikule.

20-ndaist aastast peale Tropinini pühendab end portreeloomingule — temast saab otsest Moskva portretist.

Tropinini portreedes pündub see teatud Hiprenskile nii omase ilu — ta kujutab lihtsaid inimesi nende koduses rahulikus

---

⁷⁾ Н. Н. Кованенская, «Мемория русской искусства первой половины XIX века», Москва, 1951, lk. 111

miljöö, mugavas koduses riietuses, lihtsates poosides. Huvitav on, et Tropinini portreedes kõik inimesed kannatavad keanüdamlikest. Kelli-
re on Tropinini autoportree, Bulakovi (1823), Raviš'i (1825) portreed.

Kuuld kõrvuti nende realistlike portreedega näeme ta loomingu-
ka romantilise rajundiga piteid (Baišnikoo 1829, Brillov 1836), mis
aga oma kunstiliselt teostuselt
jäävad maha elpoolmainitudist.

"Tropinain oli inimeseks vene
kunstnikuks, kes tõi maalikunsti
lihtsa, tundeelse ja nüdamlike
inimese kuju, igas või peaaegu
igas modelis, nida ta kujutas,
püüdis ta tabada neid inim-
like jooni."

Tropinain jäi elu lõpuni
kunstnikuks, kes oma loomingulisel
teel liikus edasi selle demo-
kraatliku realismi poole, mis

---

1) Н. Т. Мауковичев, Очерки по истории русского искусства, Москва, 1954, стр. 122.

täiskas sajandi keskel.

Aleksander Grigorjevitš Vaukil
(1782-1843) on oma portreelloomingus
teatavad sarnasused Tropininiga.
Ta portreed (Rimski-Korsakov,
V. Grigorovits, autoportree jne) haara-
vad on siia realistliku käitluse
ja psühholoogilise meisterlikkusega.

Vene realistliku žanrimaali
tõstab aga enesolematule kõrgu-
selle Venetianov.

2. H. G. Venetianov.

Venetianov oma loomingu-
ga avas uue ajajärgu vene maali-
kunstis. Ta oli rovaator sõja kõige
täiuslikumas ja sügavamas
mõttes. Venetianovi rovaatulus
seisis selles, et ta loomingu-
kajastus unakardelt nii riigilt
ja poliitiliselt vene kütla, selle
tühvid ja ümbritses loodes.
Sümpaatiaid tundes lihtsate talu-

poegade vastu, näitab ta nende kaudu
vene inimese suurt väärtust ja ta
hingelist rikkust.

Süüdjummes tuleb aga märkida,
et Vekhetrianov ei ole midagi siiski vi-
neme, kes kujutab vene talupoega.
Juba XVIII sajandi teisel poolel
enimes meistreid, kellede töödes
leidis kajastust vene talumajava
elu. Esimesed katsed kujutada
talupoega olid veel üsna kaugel
realismist ning nende kompositsi-
oon kandis paraadset iseloomu.

Sisserännanud prantslane
Le Prince valis tihti oma maali-
de ainetiku vene talva, talu-
poegade elust. Kuigi Le Prince'i
kännitus talupoegadest oli kaugel
realismist — ta näeb vene inimesi,
vene elu täbi eksootika prisma;
näeb seda kui välismaalane,
kes ei suuda tungida vene
hinge ja loodusesse ega kujutada
seda siiralt ja tõetruult. Sama
kehtis ka teise välismaalast

maalikunstuksu Erichseni kohta, kes samuti jäädvustas oma teostes vene lihtsahva olustiku.

Suure sammude edasi realismii poole viis olustikumaali vene meister M. Pibakov, suure andega kunstnik - pärisori, kes kahes säilinud žanripildis — „Kihlus“ (1777) ja „Talupoja eene“ (1774) kujutab suure sisehuuse elamuse ja siia realismiga vene talurahvast.

Teine, mitte vähem andekas meister oli oli I. Jermenjei. Arusaadav, et valitsevad riigkonnad selliseid kunstuksu ei võinud hinnata. Jermenjei mõnede säilinud akvarellide põhjal võib öelda, et tema isikus omas vene maalikunst oma Radistsevi.

Kuid nende looming seisis üheksena XVIII sajandis, järgijaid ega mingit koolkonda polenud. Seega tuleb talupoeglikku žanri siiski vene maalikunsti pidada Venetiaanauit.

Aleksei Gavrilovitš Venetianov (1779-1847)

sündis Moskvas kaupmehe perekonnas. algkoolidest sai Venetianov pannikohis, kust ta peale üldainete õppis koostama värv, raamide tegemist jne. juba varakult tundis Venetianov suurt huvi kunsti vastu.

1801 a. on säilinud kunstniku ema portree, teostatud kuiva laadis, üsna vähesel meistlikkusega. 1804 a. dateeritud kaks mehe ja kolm naise portreed näitavad juba kunstniku meistlikkuse tundeid tõusu.

1806 a. sõidab Venetianov Peterburi, kus asub tööle lihtsa maamöötljana. 1807 a. alustas ta oma õpinguid tuntud portretist Borovikovski juures. Venetianovi loospõlvetööd on stiililt väga sarnased oma õpetaja portreemaalidega, kuid riski juba tollal võib märgata noore kunstniku iseseisvat ja omapärast

suktuunist kunsti ja selle üllas-
tesse.

1810a. saab Venetriaanor aka-
deemiku nimetus iselisev ja
realistlikus laadis teostatud
suurepärane autportree rest. Al-
le portreele on iseloomulik pehme
liitviline, poettiline ja olusti-
kuline žanri jõuad. Suurt tähtsust
omab ka kunstniku naise portree,
kus esmakordselt vee portreemaal-
tuleb esile selgus ja individua-
aalne modelli käitlemine. Ta
nagu kaardab oma melanchooli-
aga; tähelepanu on pälvinud ka
naise žest. Nii tunnistavad juba
Venetriaanori enimesed teosed
kunstniku suurt võimet
portretistina.

Järgnevad tööd ei ole mitte
portreed kitsas mõttes, vaid ka
žanriportreed, mis mõnikord
kalduvad koguni žanristeeni-
deks. Portreede maalimisest taltis
Venetriaanor hoopiski loobuda.

1823a. kirjutas ta Filosofova portree
juurde: „Venetianov 1826 aastal
jätas maha portreemaali? Iga tõesti
ei ennenud enam sellist ajast ta
loomingus portreemaale.

Samaaegselt jälgis Venetianov
kuviga tsaristliku Venemaa
sotsiaalmajanduslikke olusid ja
poliitilisi sündmusi. Kunstnik ei
saanud jääda rahule pealt-
vaatajaks, vaid tal tekkis mõte
näidata ja ühtlasi lähimängistada
kaasajatele ja järelpälvetele päris-
oyslaste, altkääraksmõtjate,
sõakeljate ja pettunute Venemaa,
näidata pärisajusliku Venemaa
viletsust. Selleks võitles relvaks sai
tema aast 1809a. asutatud „Kaika-
tunni ajakiri“ („Мирная казюка“),
mis oli esimene julge samu lähe-
reda reaalsele elule, esimene katse
miste vahenditega lähendada
elukujutamise ülesandeid.

Närbitseva eli realistliku
vaatlejana püüdis Venetianov

1) З. И. Пономева, Творчество Н. П. Венецианова
в первой половине XIX века, Ленинград, 1949
lk. 85

satiiriliseltselt pagastada pärisoyuslike
aadli-Venemaa piiratust ja havi-
matust. Lahjeks sai ajakirjast
ilmuda ainult kolm esimest
numbrit, kuna see keelati tolmuni
poalt. Nii käitusid tsaristlike
võimud igasuguse vabameelse
ja progressiivse avaldusega.

Hiljem, 1812a. Soomaa ja
ajendile ilmus poliitiliste kavi-
katunuide seria, mille Venet-
sianov teostas koos Soanovi ja
Terebenjoviga. Patiaatilised
kavkatunuid olid suunatud
Napoleonile ja prantsuse valluta-
jate vastu.

See kõik annab tunnistust
Venetsianovi juba küpsetest ihi-
kondlikest vaadetest; kantuna
progressiivsetest ideedest, aitand
need taie edaspidi leida mit
teemat olustikestamis ja leema
oma koalkonda.

1818a. ostis Venetsianov Tveri
kummangus väikese Sofonkovi

mõisa, kus tulevane kunis-
Zamiat alustas etüüdide maali-
nist talupoegade elust. Siin
koostatud varasemate täõe hulka
kuulub „Kapitoška“, kus on kujut-
atud tütarlast vene külast.

1820a. algab Venetiaanovi
loomingus õitsengupeioed. Kunstnik
hakkab intensiivselt maalima
stseene talupoegade elust. Klassi-
sitsuse taandamine, ühiskondliku
mõtte areng, rahva rahulolematu-
s kõik see avaldas mõju Venetiaanovi
loominguile palgele.

Nagu teame, XVIII sajandi
lõpul ja XIX sajandi algul valitse-
vaks kunstivooluks oli klassitsism;
eluskujusid võeti antiiksest
maailmast. Ja kui kunstnikud
pöördusidki vene ajalooast võetud
teemade kujutamisele, paistisid
figuurid, hoolimata nende
venepärasest viitusest, siiski
antiikilmaast pärinevaina. Selline
kunst aga ei rahuldanud

vehe ühiskonna esindlike kibi
mündajaid. Eelpool mainitud
majanduslik ja poliitiline areng
Vehemaal XIX sajandi algul, surnu-
patriotiline tõus, 1812a. Soomaa-
sõda — kõik see tõi uue arengu-
suuna kunsti.

Kunstis kerkib esile uus
hõudumine: kujutada tegelikkust
nii, nagu ta on — realistlikult.
Realism maalikunstis võtab
sügavalt huumane ilme. Kiige-
selgemaalt näeme seda Venetri-
anovi järgnevas loomingu.

Murranguline Venetrianovi
loomingu kujuneb aasta 1820.

„1820aastae“ meenutab Venetri-
anov, —, ilmus Keiserlikku Emi-
taazi maal, mis kujutab kato-
liku kiriku interjööri, teostatud
Granet' poolt. See maal avaldas
sügavat mõju meie amsaamile
maalikunstist.... Sellist remete
kujutamist polnud me näinud....
Ari seisnes selles, et mitte kujuta-

da teisiti kui looduses. Mitte maali-
da pilti à la Rembrandt, à la
Rubens, vaid nõi öelda à la natura.
Valides selline tee, arusaia maalima
, Rehala? 7

Nii uudis Venetrianov toetust
oma põhimõtetele. Tuleb märkida,
et vene meister oli sel ajal juba
kiipaks kujunenud loominguiliste
printsiipidega kunstnik ja niingi-
sugust uski just Granet poolt
tennalt rõõkida ei saa. Venetri-
anov kui kunstnik on Granet'it
alati peajao kõrgemal seisnud.

Muu Lõnni viimseks maaliks
oligi kummit, Rehala (1820-24).
, Rehala' oli Venetrianovile vii-
meks katseks kujutada inter-
jööri. Kuua pimedat interjööri
on raske maalida, mis oli kunstnik
lasknud veel laseina maha
lõhkuda. Selga oli saavutatud
helle valgus maali eksplaanil.

---

7) З. М. Пономрева, Творчество А. Т. Венеци-
анова в период зрелости и старости.
Ленинград, 1949, лк. 81

Siina mahavõtmine tõi kaasa loomuliku kunstlikkuse marmeladi maalide. Ka enplaanid seisvad ja istuvad talupajafiguurid näivad poseerivat. Tagaplaanil kokeste ümber askeeldavad talupajad on esitatud rabalt ja suvalisematult. Kuigi maal igas nehes pole õnnestunud, tuleb seda siiski hinnata kui katses ümber uue, talupajade maailma kunstis.

Selle tööga Venetiaanorpanialuse kogu oma järgnevale kunstiloomingule. Üha enam kasvab Venetiaanori kiindumus interjööridesse, mis on tingitud soovist kujutada inimest tema tavalises keskkonnas. Siin kujutatavad ainult ei poseeri, vaid ka elavad ja töötavad; selles seisnebki Venetiaanori omapära, ta kunstumatu rõõm. Ta oli üks enimestest, kes oskas kujutada ilusaid ahtate saunides. Kunstnik J. V. Mokritski kujutab

õigustatult Venetiaanuvist; Mitte
keegi ei kujutanud teneast pare-
mini talupoegi kogu nende patriar-
haalses lihtsuses. Ta entas neid
tüüpiliselt utreemata ja ideali-
seemata, sest ta tundis ja mõistis
täielikult nehe hinge rikkust....³⁷⁾

20-ndaist aastast püsib
Venetiaanovi maal „Kevad. Põllud“,
kus maastik on andab suure
tähtsuse. Kuni horisondini
läinud raataja ees äjakuatud
avar põld, kuhu ligi poole
maalist võtab enda alla
kavatuksine, kergete pilvedega
taevas. Hoolimata noitiivi
lihtsusest, tunneme nehe looduse
kumavat väru ja avamest.
Maastikuga harmoneerib noor
saine, kes otskui tantrikledes
sammub kahetabusele äkke
taga.

veelgi vägapaisvam töö on

---

3) H. Dummneba, A. T. Beneguanab,
Мексико № 1, Москва, 1948, lk. 80

„Lumi. Lõikeus“. Maali niplaanil
istub rahulikult last toitevaine,
ta käval lamab vrp. Kaugele
lainuvad valmivad rukkivälgad,
nillede kohal kõrgub avar talvas,
Maalis tundub kõik rahulikuks,
lihtsana, kuid tunneme ka tege-
vat elijõudu, elulinet nii
rukkipõllu kui last toitvas
emas. Lihtsad, kuid mõjuvad
on ka värvid, niida kumtark
on kasutanud — väib otse tunda
seda südasuunist kummust,
milles istub naine ja hällivad
vlgavälgad. „Lumi. Lõikeus“ kuulub
õigusega vene kumsti sedõävrile
hulka.

Üha rohkem süveneb Venetri-
anoni laenuingus humanism,
mis on esikätkema ühiskondlik-
poliitiliste vaadete tõepäraseks
vähenduseks. Oma lihtsate ja
jutustavas laadis töödega
avardab venetriaanor vene rahva
sitaraingi ning toob esile elava

terve hingega noori, kes, nähes ümbi-
toovat rõhuvat tegelikkust, alid
sunnitud raskima („Tütarlaps
rukkililledega“)

Pagudes Venetrianoni töödes,
peamiselt stüüdides, on tunda
talupoegadele omast alandlikkust.
Selline on „Vanake kepniga“).
Nendest huvitavematest töödest
ei ole on „Lahkanka“ (1825). Põrke
on siin kuyutatud täis elulist
jõudu, energiat, kogu ta lihtsast
rääst elab südolidust. Muus
labakindas käsi ja kiuses älae
väägivad sellest, et poiss a juba
tõeline töömees. Lapselikkust
helgib vastu ta terastest, vallatle-
vatist silmadest, kuid see
jooned väägivad ta vaskest
elust.

Venetrianas pööras tähelepanu
talupoegade elule mitte ainult
sellepärast, et talupojaprobleem
muutus tollal keskseks vene
ühiskonnas, vaid Venetrianas

leidis maa rakkuse selle, mida ta ei leidnud linnas. Rahulduse leidis Venetiaanov just taluaja kujuades, nähes neades armadusi, mida slaofiilid pärast nii hindand.

Ona patiahaalset aumenist mõisnike suhtest talupegadesse välgendab Venetiaanov maalil „Mõisaproua komanik“ (1824). Huuivavalt on Venetiaanov lahendanud helleturneduse probleemi: make valges täidab mugavat tuba, elustades lihtsaid esemeid lauda, punast puust kappi, esriiet. Sama rahulik mugavus ja lihtsad suhted valitsevad mõisaproua ning talutüdruku vahel, kellele esimees annab päevaseid kudumistülendeid.

Püüd rahulikkuse kujutamisele on üks Venetiaanovi loomingu iseloomulikumaid jooni. Kuuski ei armasta draamatilisi situatsioone, ei armasta

peatuda eel kontrastel siidmudel-
seega ta maalides paaegu puudu-
vad streenid ja jutustav element.
Venetrianov armastab kujutada
üksikuid figure, äärmisel juhul
gruppe kahet-kolmet isikust.
Ainult eel lõpu poole kahetõu
(„Armuaud muigale” ja „Nekuti
äraaakmine”) on meiste andnud
suuremaid streene.

Nä võime Venetrianovit
õigusega nimetada talupoeglike
žanri esisaks vene maalikunsti.
Tema määratu suureks talleks
on see, et ta otsustavalt loobus
ärataollatud talle, mida olid
kõinud mitmed põlvkonnad
vene maastikumaalijad, kes võtnud
eskujund antükmütoloogiat.
Venetrianovi talle otse võluvad
onra lihtsus ja loomulikusega
ning on täiesti vastandlikud
akadeemilisele kunstale.

Siinjuures ei saa mööda
minna Venetrianovi loomingu

teatavast püüdnud. Nüü see maalides (, Rehala) Venetrianas illustreerib lihtsaid talupoegi - idealiseerib, n.ö. näeb vene tegelikkust läbi roosade pillide. Kuid see ei vähenda Venetrianovi tähtsust, kelle tuneks jääb see, et ta enimena täi vene maalikunsti lihtsa talupoja, tema elu-ala ja tegevuse kujutamise.

Sega avaldas Venetrianovi looming tohutut mõju vene realistliku kunsti edaspidisele arengule.

3. Venetrianovi koolkond.

Hinnatavad on Venetrianovi teened ka pedagoogina. Tema mõinas Japankovi õppis Venetrianovi juures üle 70 õpilase, kelledest paljud olid pärisõjad. Venetrianovi palavaimaks sooviks oli anda hoidust väimaleks

laiematele hulkadele. See nähtub
juba sellest, et osa õpilasi õppis
seal õpetaja koolis.

Avastada, talendid uue rahva
seast ja aidata neid arengus-
selline oli Veltmanovi eesmärk.

Tunnistades kummi aktiivset
kasvatustööd osa ühiskonnas,
püüdes maalida ringut panna
kummitööle eest ise eestkõne, õpe-
tas Veltmanov oma õpilasi
tähelepanekult vaatlema
ümbrustavat elu, inimesi ja
loodust. Suure osa tema loomingus
etendas perspektiiv. Veltmanovi
arvates on perspektiivil maali-
kummis sama tähtis kaht nagu
grammatikaal kirjanduses.

Nagu Veltmanov, nii vilje-
lesid tema arvukad õpilased
lihtsat ja realistlikku maalimis-
viisi, kujutasid uue inimesi ja
loodust. Ringiõpetused stiliseerimis-
katsed nende loomingus ei erine.
Laiendades temade ja niteede

ringi, siia sisse tuues kõige varemaste rahvakihtide elu kujutamise, astunud Venetrianovi koalkonna paunad meistrid suure sammuga edasi kunsti demokraatiseerimisel. Žajanko, Tõranov ja Plahov valinud oma maalide teemad igapäevast elust; kujutand linna käsitöölisi ja intelligenti elu-olu, samuti intellekti.

Õigustatult võib öelda, et Venetrianovi koalkonna meistrite looming moodustab tähelepanuväärse etapi vene realistliku olustiku žanri kujunemises.

Üks enimestest ja suhtlasi paun Venetrianovi õpilane oli Aleksei Vassiljevits Tõranov (1808-1859). Tema varasemaid töid on „Kangrud“ (1826), mis on teostatud Venetrianovile nii lähedalas tiilis, et seda kaua aega peeti Venetrianovi tööks. Kattlemata ongi õpetaja siin mõneski osas alustanud oma andekat õpilast.

Maal, mis rõhub oma rüüa ja lihtsa realismiga, kujutab kahte talunaiat juttu puhumas töö vae-
ajal. Hädid saavuteti on Tõranovi
partee alal, kes ta saavuti
jätkab Venetrianovi traditsiooni,
teostades parteid realistlike, elu-
lähedase laadis.

Väljapaistvad on ka Tõranovi
natüürnaadid. Ta kujutab lihtsat
talupoja nojakraami. Näeme
kanne, kiburid, lunkaid jne.
Kunstnik esitab kõik need rõõud
suure hoolekusega, püüdes taluda
elude iseloomulekku vormi.

Elu teisel poolel Tõranovi
loomingus hakkavad ilmnema
klassitsistlike kunsti mõjud.

Kõige tuntuim ja andekaim
Venetrianovi koalkanna meistritest
on Sergei Konstantinovitš Zaijanko
(1818-1870). Zaijanko esimeneks
õpetajaks maalikunsti alal oli
vähemtuntud kunstnik, Venetrianovi
õpilane V. M. Avdejev (1805-1855),

kelle kunstilaenuing Zayankat sügavalt mõjistas ning kes arutus suunanäitajaks tema edasise arengu põhipontidele.

Zayanko andekust hindas Venetianoo, andes noorele kunstnikule mitmekülgselt abi. 1838a. saab Zayanko vabakunstniku nimetus maali, Troonisaali vaade eest. Laialdasema tähelepanu osaliseks sai Zayanko maal „Jumalilise koali saali vaade koos õppejõudude ja õpilaste gruppidega,“ mille ta lõi 1842a. näitusele. See on õhaestunud gruppiportree, kus teiste seas näeme ka F.N. Perovi ja V.V. Stankovi. Töö tunnistab selgesti Venetsiaanovi viljakast mõjust noorele meistrile. Oskuslikult maalitud perspektiiv, samuti iga üksik figuur tunnistavad Zayanko maalitehnika kõrget taset.

Zayanko perspektiivvaadete paremikkude kumuvad ka 1843a.

maalitud „Peeter-Pauli kiriku sisse-
vaade” ja „Mereväe Nikolski kiriku
sissevaade”. Viimane maal tõi
meistele akadeemiku nimetuse.
Mainitud tööga lõpetab Zayanko
laadimises esimene etapp. Kui
Zayanko perspektiivvaadetes on
tunda veel teatud kiiuist, mis
vabaneb ta oma sellest järgnevas
laadimises.

Oma laadimise teisel etapil
pühendab Zayanko end portree-
laadimisele, kus kõige selgema
ilmael kunstniku laadimisel
arenevine realismi suunas.
Juba üks tema esimene töö,

F. S. Prjanišnikovi portree (1844), näitab
kunstniku püüdnud maalre elu
kujutamisele. Kollektionaar on
kujutatud rahulikult istuvana
sügitsolis, kusjuures plataalepanu
on pööratud näole, mis annab
kogu maalile intsimse ilme.
Lähedane F. S. Prjanišnikovi portreele
on ka A. G. Venetianovi portree,

kus näeme Venetiaanavi poolkanna
parimate traditsioonide viljakat
realistlikku edasivõlmamist.

Juba tuntud portretistina
jäädvastat Zayanko oma loomingus
arukalt vee kultuuritegelasi,
kirjanikke ja teadlasi. Eriolulisi
eniletootmist näeme sad suure
vee laulja O. K. Petrovi ja skulptori
F. P. Tolstoi portreed. Viimane
kuulub vee XIX sajandi enimes
pooli portreerimise parimate
saavutuste hulka. Mainitud
portreides avalduvad venetia-
anavilised iseloomuomadused;
taavapileguline rüvenemine
inimese karakterisse ja selle
tüüpiliste külgede eniletootmine
meistritele vormikäsitluse abil,
samuti keskendatud kompositsi-
oon. Nii näitab Zayanko portreeline
looming meile kunstniku
püüdet ülelada oma ajastu
piiratus.

Tunnustatud ja alustatud

portretistina meeldab Zayanko oma
elu väärand kaks aastakümnet.

Tähelepanu väärib ka Zayanko
tegevus pedagoogina. Tema juures
õppinud Peroov, Nevjao, Prjanišnikooft,
kelle loovaring pani aluse künsti-
linde realismile vene maali-
kunstis. Oma pedagoogilises viisaka-
tegevuses rõhuta Zayanko
loodusläheduse tähtsust kunsti-
loovaringus, nõudis elu sügavat
tundmaõppimist ja kunsti
alalist seost objektisega tegelikkusega.

P.K. Zayanko loovaring kuu-
lus õigusega vene realistliku
kunsti parimate saavutuste
hulka XIX sajandi aegse.

Venetsiaanovi koolkonna
parimate meistrite hulka
kuulub ka Ignaati Stepanovitš
Štšedrauski (1815-1890), maali-
kunstnik ja litograaf.

Štšedrauski õppis Peterburi
Akadeemias sabakemulajana,

pannes aluse oma järgnevale loomingu-
gule litograafiliste töödega.
Sellest ajast pärinevad ka mõningad
maastikumaalid, milledest
tuntuim on veneaanaulikuss
laadis teostatud, Maastik jahi-
meestega. Paralleelselt olustiku-
kultuuri žanriga töötas Štredrauski
litograafias. Uudeis tähelepanu
osaline kunstimaailmas saab
1839a. ilmunud tema esimene
litograafiaalbum.

Štredrauski plüatsjoonised
on kunstniku loomingu kõige
jäykindlana realismi ja demo-
kriatismi tunnustajaks, eiti
joonistunud rahvatüüpidest.
Arvukad on kunstniku joonistu-
sed tänavastreenidest ja Peterburi
kätöölaliste ning böalistest elust.

1845, 1846, 1852 ja 1856a. ilmu-
vad Štredrauski autolitoide
albumid, kus kunstnik on
korranud erinev albumi
materjali. Parimaks neude seas

on 1846a. väga antud album, kus kolme värvitaolise põhjal on saanud tatud häid tullenusi. Itiedrauski oma litograafiatest kajastub vene mitmekuulaste calvakehtide elu, ühelt poolt kujutades sümpaatia-aga lihtsaid tööinimesi, teiselt poolt aga naeruvääristades logolejaid ja uksepuhatajaid. Nii on andavad lihtsad oluslike-mlidid riigava sõnaraabe rida. Kunstnik ei loobu ka elimaali vilgutamist, kus peamine on tema "Lamistreen, Deklamator kaldaäärsel". Lihtsa, kuid omapärase komponendiga loob Itiedrauski pildi vabahommuks Peterburist: rändkaupleja oma sõbrale teatavut ette lugemas.

Näha enam jõuab kunstnik seendumisele, et kujutamise objektiks tuleb võtta lihtsaid inimesi, nende igapäevast elu, mis iga tund, iga minut möödub

kõikide silme all. („Punnegrad“, „apelsinimüüja“).

ühiskondlike väärnähten pagastades ja vöideldes oma looming progressiivse osaga rahva ohne eest, jäõb Strednauski looming alati lähedaks rahvale.

J. P. Strednauski loomingul oli ka suur tähtsus kunstiteemaatika avardamisel, tundes oma teoste esile mitmeneguste rahvakehtide elu kujutamisel. Käivuti Vastri-anovi koalkonna meistrite Zari-janko, Tõerhöõvi jt. loominguga andis Strednauski realistlikke püüdlusi kandes kunstilooming väärtuslike panuse XIX sajandi esimese poole realistlikku kunst.

Aleksei Filippovits Tõerhöõvi
(1826-1863) maalid ja joonistused on omapärasteks dokumentideks, mis kujutavad realistlikult vhe liinaraalva püüatud ja kaunistatud elu XIX sajandi keskel.

Sündinud Oraburgis, ilmus

Tõenäõselt 40-ndate aastate algul
Petruburi, kus tutvus Vlastislav
ja ta laenuinguga. See sai saadud
kunstnikule õigeks suunanäitajaks
tema edasises laenuingus.

Õppinud Kunstide Akadeemias
M. V. Vorobyevi juhatusel, omendas
koos kunstnik hea kunstimaitse
ja meisterseliku oskuse. Tä varasemad
tööd, arhitektid pliiatipõhised,
annavad sellist veevat tunnistust.

Hiljemad huvipakkumised
tööd on „Ärasäit“ (1850) ja „Pruudi
ja peigmehe õnnistamine“ (1851).
„Ärasäidus“ näitab Tõenäõselt end
andeka tänuistina. Maal, Pruudi
ja peigmehe õnnistamine“ pole nii
õnnestunud kui eelmise —
pruudi jääb sisenisest seest
kujutatud figuuride ja emotsio-
naalsuse vahel.

Keskne koht Tõenäõsevi loomingus
kummut ta maalile „Kleerkasti-
mees“ (1852). Maalil on kujutatud
suurhõnne Petruburi kalda-

äärsel. Maja es on peatunud
pünni itaalia moodekant nime
leierkastiga, millele istub nari-
võetud ahvike. Leierkastimehe
ümber on kogunenud terve vähe
mudisihimikke, nagu painke,
võõrimees, kortsapühkija, kairiie.
Kunstniku seiks oli näidata
episoodi Peterburi elust, õieti
kujutada linnallanike tüüpe
nende igapäevaseis aseldustes.
Ja see on tal ka õnnestunud.
Maalis muudugi muudus tema
dramaatiline või satiiriline koostis-
entatud on aialet guynke jaks-
likke mõõdakajaid, kes on patu-
nud jäänud leierkastimehe
ümber. Tema väärtes on selle, et
kunstnik on selle stseni meister-
likult ja tüüpiliselt eslan-
andnud; iga figuur selles maalis
on sõna otseses mõttes tüüpiline.
„Leierkastimees“ täi Tõrõõseuile
illevõimalis kunstus. Tema
hinnataamate kõõde helka

kunstmaterjalid, Türgi Peterburis
(1851), kus kunstnik on esitanud
tavaliselt gallerii valvatüüpe ja
, Tänapäevaseks kandidaat', mis on oke-
kui „Kunstnikasid“ teema
täienduseks. Mainitud täiendus
ilmutab selgesti Venetiaanide ja
ta koalkonnale iseloomulikke joone,
niti lähedane on Tšernõšev oma
loominguga Händrauskile.

1853a. läks Tšernõšev välismaale,
et täiendada oma kunstilist
haridust ja viibis seal 7 aastat.
Kunstnik suu mõni aasta peale
kodumaale naasmist. Tead, mista
maalis välismaal, on vähe teatud
ja neid ei saa värelda kodu-
maale vaenuand maaledega.

Tšernõševi looming on vee-
olustikužami arengu teatud
etapiks. Lähtudes Venetiaanide
loominguviisidest printsiipidest
ja neid edasi arendades, andis
Tšernõšev hinnatava panuse vee-
realistlikku olustikumaali.

Venetrinaanovi opilaneks oli Nikolai Stepanovitsi Królav (1802-1831) kes-
jeanirist maalis portreid, kuid
ka maastikke ja žanristeere.
Królavi väga paistvam portree on
„Naeratao pois”, kes kunstnik
eluliselt ja realistlikult on
osanud väga tulla paigutades-
uhkad näojaoned. Kiipe meistri-
na näitab Królav end õlimaalis
„Tall” (1827), kus autor entab
pildikese vene külatelt, tabades
hästi vene iseloomulikke talu-
maastikke ja vene looduse
avast. Oma demokraatlikkusest
ja kuytuse realistlikkusest on
see Królavi maastikumaal
täieliselt venetrinaanulik.

H. G. Denissav (1800-57) on maalenud
rea troxid, kes selgelt tulevad
enle ta opetajate Venetrinaanovi
loomingulised printsiibid - lühike
siras realism ja armastus lühike
inimene vastu. Denissavi tuntum
töö on „Kalamüük” - stseen küla-

elust. Tunda annab maalitehnika
noik tase.

Grigori Lavoka loomingu
näeme tihti küla naatleid fi-
gureidega. Lavoka töid ei loomustab
sügar kirjum. Oma loomingu
paumarasas Lavoka kui Venet-
aanovi õpilane näitab end oma
õpetaja näutka järglasena.
Lavokale lähedane oma loomingu
oli juba ilalmainitud Kreodovski.

Nagu öeldud, Venetiaanovi
koolkonda kuulub ligi 70 kunstnikku,
kellest silmapaistvamaid on
kõnnetatud ilalpool.

Kuud ka meistid nagu
I. F. Kreodovski (1810-1853), L. P. Plahov (1811-1881)

F. M. Plavjanski (1817-1876), H. V. Makutski
ja paigud tiid on oma panus,
algugi mitte matuhtike,
andnud uue realistliku žami-
maali alengule, mille panna
võrsus sajadi kilel poale
peredvižnikute loomig.

Venetiaanovi koolkond

oli üheks vene realismi põhi-
koldeks XIX sajandi esimese poole
maalekumanti. Teiste esorindlike
kunstnike tegevuse kõrval vereti-
anavlaste tööd aitand kaasa
realistliku meetodi arengule
kumanti, kumanti seotamisel eluga,
valivalikkusega.)

Т. Алексеева, Изучение произведений
Венерзмановской школы, Мекусембо №3,
1953, Москва, Лк. 87

II

Maalikuust päisoyusliku küisi
süvenemise ja kodanlike reformi-
de perioodil.

1. K. P. Brüllov.

XIX sajandi 30-ndail ja 40-ndail
aastail, koolimata Nikolai I
karnist päisoyuslikust eelämisest,
suurenes laiaade talumajava-
maside stiibilise liikumine.
Kapitalistlikud olusused
tungisid üha kiiremini vasa-
sse, lagunes vass peodaal-päis-
oyuslikku ühiskonda. Vass
eesrindlik mõte tegi klassi-
võitluse elavemise jamaal
suuri samme edasi. Kõik
see põhjustas realismi taotluse

intensiivset karum, uskätt kaas-
aegses vee kiig'ardus, mille vahetu
mõju all tegevhes ja aenes ka
realistlik maalikunst. Kogu
maailmale on tuntud nimele
galerii nagu Puškin, Lermontov,
Gogol, Fedotov ja Brüllov.

K. P. Brüllovi looming on
seda näiteks vee progressiivse
kultuuri õitsengust. Kune vee
kunstnik K. P. Brüllovi looming-
line tegevus langeb sellise aja-
järku, mida Lenin iseloomustas
kui aadli revolutsiooni perioodi.¹⁾

Seega on Brüllovi looming
nimetatud kindla ajaloalise
epoohi produkt, vastava aja-
järku vastolude peegeldus
selle esindlike tendentside,
aga ka ühtlasi piiratusega.

Nii enise Brüllovi loomingu
sida sisenisi vastu-
võõksu, mis on tingitud

---

1) V. I. Lenin, "Herzeni mälestused", Teosed,
18. k., Tallinn, 1953, lk. 14.

põhilisest vastuvõetud kunstnike
akadeemilise süsteemi ja tema
esindliku realistliku meetodi
vahel.

Lüüjumeer ei teele muudlegi
alalhinnata klassitsismi osa
vähem kunsti arengus, XVIII-XIX sajandi
vahetusel, mis, niiti Kunstide
akadeemia siinte vahel jäi
domineerima XIX sajandi lõpuni.
Brillavi loominguilise tegevuse
ajaks oli akadeemia oma rangelt
kindlaksmääratud kaanonitega
võim; värv, kompositsiooni ja
suhte muutunud tõeliseks
piduriks realistliku kunsti
arengule.

K. P. Brillavi loomingu
elab akadeemiline klassitsismi
läbi oma loomuslike suu-
sittega. Ajajärgu esindlike
ideede tärkel ei saanud
Brillav jääda hääleuva aka-
demismi talle, vaid oma
loominguliseks tööks otsib üha

uusi vägendusvõimalusi. Oma
loovimingu painavas asas (paute-
des) suutiski Brillas ületada
akadeemilise kooli piiratud
ja lüheda vahetult XIX sajandi
teise poole demokraatliku
kunsti piirpenele.

Karl Pavlovitš Brillas
(1799-1852) sündis Peterburis
Kunstide Akadeemia professori
peukonnas. Taalt saadud
professionaalse meistriksuse
põhialustel jõuab noor kunstnik
Peterburis Kunstide Akadeemias
K. Jegorovi, K. Ivanovi, skulptor
Mantani jt. jätkumise ülikünnelt
edasi. Juba mõne õppeaasta
jooksul kujuneb Brillasist
hülgas järgijate, kes oskust
ületas oma õpetajadki.

Juba Brillasvi enimsed
tööd, püsides akadeemilise
kunsti tavalised nõuete
raamides, tunnistavad kunstniku
põhjaliku tehnilise meistriksuse

omandamisest.

Esimesena tähelepanu pälvis maale, "Narcissus" (1819), kes hästi on tabatud antiikse nõiundi poeetiat. Anataemia hea tundmisega ning asketliku valguskäitlusega loob kunstnik temikliku kompanitiooni.

Akademia mõjul, kes suunas oma õpilasi müto-
laogiliste teemade kujutamisele laabki Brüllas oma järgmise maali, "Kolme inglise linnaline Abrahamile" (1821), mis osutus tunduvalt nägemaks elmisest. Kunstnik väis laktuda ainult vägakehinevunud iunäudel, s.o. inimkeha idealiseeritud plastilisest entamisest, klastriistlikust komponitioonist, teatraalset paatoost jne.

Isaariäim, lootes leida Brüllanis kumulekat poolehoidjat, hävitas kunstnikku antud maali est nune kuld-

medali ja komanderingu näol
välismaale. Nii sõidabki Brüllow
koos venna, arhitekti Aleksandriga
Itaaliasse.

Lüü, vabanenud nõi aka-
deemilise süsteemi raamidest kui
katsuistlikult survest, otsib Brüllow
üha uusi vägindusvahendeid
oma järgnevas loominguks
töös. Meadunud akademi-
laadi püüdes, otsib ta tõelis-
elt kujutamise võimalusi,
pidades loodust ja ümbutsevat
tegelikkust peamiseks kunst-
loomingu aluseks.

Kõrvale kaadunud klassitsismi
kaanonist ja realistlike
tendentside enaemist leiame
lõunamaiste maalide
„Itaalia hommik“ (1823) ja
„Itaalia keskpäev“ (1828) juures.
Brüllow on oma teoste pea-
kangelasteks teinud ektra
itaalia riim, kuigi nende
ideaalimereides, kes äga põhiliselt

erineb akadeemias niçeldud
klasitistlikust raiðkeiust.
Vänuv väimalluseni on maalile
täpsustatud päikesevalgus, lehestik
ja riitlus, mis annab teatud
romantiline ilme Brillouvi loomingu-
le.

Brillouvi stiiks oli luua
uus maaliline suund, mis
annaks edasi elava tegekkuse
ilu, asetades eutis rõhu päike-
se ja valguse kiiutamisile.
Eriti eniäb see püüid 20-ndate
aastate täis, mis on valgus-
külland, ihtlan soejad ja
ohulvond, täis reflektide pööglu-
si. Kelle kunstnik ka saavutab.

Sellised on 1824 aastal teosta-
tud maalid „Erminia kiiaste
juures“ ning „laatin ja lakkant“.
Need on otsekui hümniks elu-
rõõmule ja ilule.

Epikurelik motiiv tuleb
enile Brillouvi maalile „Bathseba
suplemas“. Kava tööta kunstnik

selles maali kallal, saamutamata saamituud tulemusi.

Maalil on kujutatud naist, kes istub juuksid kavalades käes. Selle meelikkusega on maalitud naise keha, mis paistab pimestavalt helladavane, mida omakanda, peelgi toonitavad veel peegelduvad värviflekid ta ihul. Kontasti saamutamiseks on kunstnik asetanud naise jälgade ette põlvitava noollama oma šokolaadpruuni kehaga. Kuigi maal jäi lõpetamata, mõjub ta selliselgi kujul tuntukselt ja harmooniliselt.

Itaalias mõeldes Buillaos partiid, ala, millest hiljem kujunebki väga hinnatavaks osa ta loomingu. Nii ka nende builloulikust paraadpartiidest on, "Ratsmik" (1830), kus oskustest on ühendatud dekoratiivsed elemendid eluliste

realistlike detailidega. Peamine efekt on saavutatud nosta-
tantrikleva looma ja selle jnka
valges kleidis kindlalt istuva
klassitsistlikult idealiseeritud
naise vahel. Lapselikku armust
õhku teavile jooksnud väikset
tütakapsit. Autar on siin saavu-
tanud täieliku harmoonilise
ühtluse inimeste, loomade ja
peisaazi vahel. Rikkalikud
ja kaunid on värvid, mis annab
kogu maalile elurõõmu,
võnkumist ja sära.

Kuid siin avaldub samal
ajal ka Brüllowi kunstilise-
lise püüetus, rahva elu vajin-
kude mittehägamine, ühis-
kondlike vastustude mitte-
mõistmine. „Ratsanik” ja
„Bathscha suplemas” tunnista-
vad, et nende autar on
saavutanud juba loomingu-
lise küpsuse

1832 a. alustas Brüllow tööd

oma tähtsama teose, Pompeji vüme
päeva" juures, töötades sellise
innuga, et juba aasta pärast
maal oli valmis.

Lüüze jaoks sai kunstnik
inspiratsiooni Pompeji väljakaava-
nistest. Teatavasti toimus
a. 79 kohutav loodusõnnetus,
mis kiiresti linnale hulgastu-
alla mattis ka Pompeji. Toetu-
des Plinius kirjeldusele, too-
Brüllas suure meisterlikku-
suga näie ette ike stseeni
sellist traagilist sündmust.

,Pompeji vüme päev" on kaasa
oma paatanga, sirumise kirj-
ja tunnete lõõnaviga maalil
näeme, kuidas sähvatavad
välguvad, vaimevad ukked
mojad; näeme inimeste kulka-
de summaelheid kannatusteks
otivad hirmumist päne
paratamatust hävingust.
Keskel on kujutatud hubbunna
koar naine, kände lap. Kõrval-

asuvail gruppides on kujutatud
oma tütreid emba ema, pojad,
kes kannavad oma vana isa; pöõ-
nevad perekonnad jne. Kõigile sellele
tõuseb segamööda reserveeritud.
Kontpantiavilistelt on maal
üles ehitatud traditsiooniliste
klaskalistes kolmnurkades;
normirangus juures on käämata-
valt elavalt edasi antud
rahvahulga liikumine.
Kunstnik on meelelühelt
kujutanud iga üheku indi-
vüdi psühholoogiat; seal-
juures toovitas ta inime-
armastust, mis kaardab rahva-
massi katastroofi lähen-
misel.

Haruldane on Brüllauil
värnikäitleus, keletumeduse
taevitamine, vajude niäng
ja reflektide eniletaamine.
Olles mõjustatud sellal levi-
nud nn., maailmavalu' põlvkond,
mis on täidetud segaste ette-

kujutustega inimühiskonna saastu-
tusest, talis kunstnik oma maali
teemaks seega inimkonna ava-
tud ajalooline saatus. Esma-
kordselt maailma kunsti ja-
loos on ajalooline teema lakenda-
tud valva draamana. Kunstnik
on oma teose peakangelaseks
tunud valva, selle kannatus
ja võitluse loodisjõududega.
„Karl Brüllas avas oma, Paryisi
uue epooki rehe maalikunsti,
mille põhiline laomänguline
printsiip kõlas — kunstnik
peab kujutama kunstiliste
kujude XIX sajandi mitmeid
probleeme, mis erinevad
klassitsismi enadajate poolt
traktitud probleemide.“¹⁾

1835 a. Brüllas reisib Ateenasse
ja Konstantinopolisse; aktiivselt
elab kunstnik kaasa kreeka
patriootide vabadussõitlusele,
jäänudestades avukaalt oma
joonistustes vabadussõitluse

¹⁾ Н. Зотов, Карл Павлович Брюллов, Москва-
Ленинград, 1948, lk. 15.

ainetele loodud motive.

1836a. sõidab kunstnik kodu-
maale. Müüdsert peale hakkab
ta loominguks domineerima
portreežam. Brillavi portreed
on alati, kes kõige jäykindla-
malt väljendub kunstniku
loominguline evolutsioon
tähtsa etapina vee realistli-
ku kunsti arengus. Kindla-
malt kui varem saab brillavi
loomingu keskpunktiks inimene.
Just inimene vahetus edasi-
andmise portree kaudu
ilmsel kõige selgemini kunsti-
ku püüed realistlikule kõitlu-
selle. Ta portreed väib jagada
kaks suurt gruppi — isik-
portreed, mis kujutavad pea-
miselt kunstniku sõpru ja
tellitavad paraadportreed,
kes autor on jäädustanud
selleks konna koostajaks. Viima-
sed, kuigi väliselt hülgavad pole
oneti kantud sellest sihtmärgist

soojusest ja pehmet pühkoloogist, millega võib iseloomustada ta intiimportreid. Kui inimese intiimportreides on ilmutatud reaalsest keskkonnast, siis paraadportreides kujutatakse eraldub vägaalt valinest dekoratiivsest keskkonnast.

Kui brilleani paraadportrees säilib klastristlikke sügeleid, siis intiimportreides jõuab kunstnik väga kaasa realismi. Nabalt ja järelelt kujutab Brilloo siin kaasaegseid intelli-geenti enesedaid, kirjamehke, teadlasi jt.

Meistritele fenomenaalne kergusega töötab ta kujutatavast väga kristalse elutoe. Nii T.H. Krõlovi portrees esitab kunstnik andeka valameistri kui pärisõrudele aadli-õue-maa püüatus ja harimatusse paigutaja. Samuti F.H. Bruni, N.H. Zinkauski portreid on suure-

pärast näited kunstnike väga-
jõudmisest realiseerimise.

Kunstnik on osanud siin
edasi anda kõige olulisema
portreeritava iseloomu.

Portreed moodustavad kahtle-
mata ühe hinnalise osa
Brülloni loomingu.

Kokku võttes Brülloni portree-
loomingu säärtsi, kirjutas
V. V. Stasov: "Need portreed
on inimest kirjutatud nii aktuaalselt,
nii loomulikult, on edasi antud
kõige olulisem; kõige tähtsam tema
iseloom, mõistuse ning
hinges on kaardatud nõiuga-
valt ja elavalt, et näib, nagu
seisaks sine es see inimene,
keda kirjutas portree. Kogu
tema loomus on teile avatud,
pildis on sägenud kaarditud karaga
tema hinge nutmeküllus, mille
vaates kunstnik on avastanud
mitte ühekordse kaardumise,
saind väga mitmete kokku -

puudete põhjal, ja sellepärast-mida
rahkem on sa näinud Brillau
partreidest, seda rahkem lewad
sa sealt tõtt ja mitmekülgselt
siigamust. ")

L. P. Brillau laenuing on
arukas ja mitmekülgne. Kõrvalt
Zännimaali ja partreloomingu
maaliteostega sisaldab ta
kuustipärand meistritekke
akvarelli- ja graafilisi töid.

Maalitehniliselt kõrgel
tasemel on tööd idamaisele
temaatikale nagu, "Baht'sisari
purskade" (1849), mis oma tõe-
date naisfiguuride ja mõnusa
värviannuga poolest kuulub
kuustriku tööde paremisse.

"Tiivklanna", mille modelliks
oli keegi noor pärisest tütar-
laps, üllatab oma teostamise
virtuooslikkusest ja kauni-
dusest. Kuustriku teosed ida-
maisele temaatikale kaavad
oma klassiliselt ilust kui

1) В. В. Смаков, Счастье, Изобразительное соче-
тение, т. III, Москва, 1952, лк. 649

kui ka oma kujude rõhutatud
eksootikaga.

Püüva enesarendamisel tule-
musena saavutatud ulma-
paiste meisteletikus ja muu
talent olid eelduseks tuntuks
ajaloalise maalile, Pihkva
püramine". Antud teos on
samm edasi Brillouin'is-
gus. Kunstnik ei kujuta ette
maalil enam rahvahuika,
kes on määratud hukkumise-
le, vaid näitab vene rahva
kangelaslikku võitlemist välis-
maiste võimallüüasaatega.
Kauaks jäi maal lõpetamata,
müstõttu ta ei muutnud nii-
võrd mõjule pöörduda.

1849a. Brillouin sõidab
raiale välismaale, kus ka
sureb kolme aasta pärast.
Ka selle nädalal peavad,
olles raskest haige, töötab kunstnik
sisalt, peamiselt portreealal.
Selle peavaadi paan töö on

arheoloogide kaudu, teostatud
lehtas, mõjivas realismis.

H. P. Brillou'i loominguoli
sunn tähtsus selle kunsti eda-
sisele arengule. Tema loomingu
paremate traditsioonide ülgäkat
edasiarendamist. võime näha
peredvižnikute - J. Repini ja
N. Lunin'i loomingus.

Brillou'i kui suure
kunstniku ajaloolist tähtsust
ei nähenda see, mida ta ei
sunnand teostada oma aja
piratide tõttu. Brillou
sügis kahe epooki lävel. Ühest
poolt on tema looming
elluvise ajastu kunsti kulmi-
natsioonipunktilis, valdades
eneses ühtlasi juba vana
eitanise elemente, teiselt
poolt arenevad tema kunsti
embrionaalselt uue kunsti-
lise maailmavaate elemendid,
realismi, rahvalikkuse
elemendid. Kuigi Brillou ei

tõusnud Herzeni ja Belinski maailma-
vaate kõrgusele, jõudis ta objek-
tiivselt oma loomingu uue
ideellise, demokraatliku kunsti
piirile. Büllowi looming
pühastas teed ja avandas
perspektiivid XIX sajandi teise
poole kunstile, viimane tekkis ja
arenes elava ajastu kunsti,
stahhulga Büllowi kunsti
eesmündlike külgede ja pui-
mate traditsioonide loomingu-
lise edanarendamise kaudu.

2. H. H. Ivanov

üks armastatumaid maali-
kunstnikke XIX sajandi esimesel poolel oli
Aleksander Andreevitš Ivanov
(1806 - 1858). Sünninimed Peterburi
akadeemilist suunda viljeleva
maalkunsti kunsti peukonnas,
Ivanov juba varakult hakkas
tegema edusammude ja juhatuse.

Loomulikult noor Ioanav kavas
üles range akadeemiline klassitsismi
mõju all, mille hinglik pooldaja
oli ta isa; samuti õpis tema
Kunstide Akadeemias. Juba 18-aasta-
selt on Ioanav näikse ja suure
kuldmedali omanik, millega
teda autustas Kunstide Edenda-
mise Selts — maalide eest „Ilian“
ja püüli nizele.

1830a. sõidab Ioanav Seltsi
stipendiaadina välismaale, kus
ta on majanduslikult kindles-
tatud kolmeaastase õppimise
ja töötamise. Reisisihiks soov
kunstnik valis muudugi Rooma,
tolle aja kunsti ühe suurema
trentummi. Hilatamud enne
seda veel kolme kuu vältel
Euroopa kunstigaleriisid,
Ioanav Rooma jõudes asub
kohe püüale tööle. Vastu
salvestab ta maal „Apollo,
Cypris ja Hyakinthos“ (1834),
mille nizeeks on juunilise süa.

sõprus kahe arkaadia väikese
kajuriga. Kunstnik on niii rai-
danud enda suurepärase komposi-
tsioonikunst, laitmatut inimese
tundamust ja mis plaani - Itaalia
askas sellega seoses kujutada
inimese keha ole. Kunstnik on
kasutanud ära kõik tema
poolt ajajookul omandatud
klassikalise kunsti võtted, ja lisades
sellele hingetunde, on andnud
töö, mis võlub oma siiruse ja
harmoonilisusega. Maalis, Apollon,
Cyparis ja Hyakynthos on Itaalia
Carringuse kindlalt kui
^{kunsti} nägem astunud inimese.

Näidata tuleb ka piirajäi,
mille tundeid taustal tõu-
vad selgi eridamalt enile
kolme sõpruse ja õnne päele
igatseva oleandi kujud.

Suure meele osaliseks
sai 1836a. valminud maal
"Kristuse ilmutamine Maria
Magdalenale". Figuuride, lüti

Maria suurepärase iluukeer annab
tunnistust, et neil on tegemist
suure kunstnike-humanistiga,
kes oskab vile teha isegi kõige
kõige komplimentumaid tundeid.
Seda näeme kõige paremini pälvi-
tava Maria näol - nutetud, veel
pisarais silmadega, kuid se-
juures särski ohelikeelt räägi-
tavana.

Peale dekabristide ülestõusu
veidit aakarmumaid Nikolai I
despotismi ajal toimus Ven-
maal järk akadeemilise
kunsti langus. Klassitsistlik
kunst hakkas kaotama oma
sisemist mõtet .... Kunstis
hakati kõigepaalt taotlema
välist efekti, innustatuna
tehnilise teaduse kiitusest.¹⁾

Sellega roos pöördiski
kunstnikud iidseid rahva-
likest traditsioonidest, üldse

---

1) Н. Зомов, Александр Уваров, Москва-
Ленинград, 1945, стр. 7.

rahvast. Nõke paland ka neid, kes, maha jäädes oma aja eluüldlike ideede taxment, ei muutnud ega tahtnudki enam neid mõista.

Ivanov kui tuline vene patriarh jälgis sügava huvi ja kaasa-elamisega kunstiellu kadumaal. Teda, kes oli üles kasvanud klassitsistlike traditsioonide vaimus, kurootas muidegi sügavalt akadeemiline kunsti hääbumine. Pikka-aegne hõõrdumine aga teinud vaated kunstile ja selle ning elu lõpule anestaiegi teravasse oporitsiooni. Peterburi akadeemia vastu; Ivanov transistat koguni, et akadeemia olewat XVIII sajandi nähtus.

30-ndate aastate keskel keppes kunstnikue kavatus luma maal, kivistat elumine rahvale? Ne grandioosete mõõdetega konpantoon keppes

Ivanovi elutööks, millele ta pühendas üle poole oma elu-ajast. „Kristlike ilmu mine rahvale“ on ühtlasi ka ühe vene kummi tippsaamuti.

Ivanov saab aru, et kummi elu on raskes ja seoses rahva- ga, seoses ajastu esindlike idelidega. Ta igatsus on ühe uue kummi, mis välendab, Ivanovi enese ütluse järgi, Raffaeli tehnikat ja uue trinitisatsooni ideed. Aga leida, millised on need uue trinitisatsooni ideed, kuidas neid kehastada kummi, Ivanov algas muudugi ei teadnud. Raskeks ajas- oli ka see, et kummi ei elas kaugel oma kodu- maast, Venemaast, kelle talal esindatud ühiskondlikud ideed olid kipeemas.

Ivanovile oli täiesti õige, kui ta tegi oma teose kange-

laste rahva. See näitab uuel kord, et kunstnik oli tihedalt sidemeis rahvaga, kes võitles oma vabanemise eest. Oma maalil, ta tahtis tabada keskreit sündmust maailma elus — momenti, mis omab otstarvat tähtsust inimeskonna saatusle . . . . Tema ette tõusis inimeskonna vabanemise idee, selle vabanemise aastasadade ahelikust, mis takistand tema arengut.”)

Ollis süiski n.ö. oma ajastu laps, kasvanud üles patriarhaalsetes illusioonides, Ivanov avas, et tema sõjandi progressiivseid ideid saab väändada süžees, mis on võetud piibeli legendist.

Maali juures tähtsade tegi Ivanov suure hulga väändeid, mis üllatavad oma süürealismi poolest. Kunstnik rändas selleks ringi — ta otsis

---

) Н. Зотов, Александр Иванов, Москва — Ленинград, 1945, lk. 9.

endale tüüpe tänavailt, tunult, sinagogidest. Ja täiesti, näski tal õnnestus leida suurepärased modelle. Neade kujutamisel Soanau näitab end suure kunstnikuna, kelles ühtlasi lütuivad väljapaistva mõtleja ja põnehalasgi aarded. Tuleb mainuda, et matejalistiõnigul meistri si pitudunud aiault etüüdidide tegemisega elust, vaid muus ka suurelt renessansi ja antiikse kunsti eskiyjend: mõned figuurid ta maalil meenutavad antiikkujude pooli.

Pagud Soanau ettevalmitavad etüüdid maalile, "Kristus ilmunine rahvale" on saanud teenitult tunnustuse osaliseks. Mainime siinjuures apostel Johannese pead, mis kannab oma hingestatusga. Suure ilmekusega on loostatud etüüdidid ajade peadest. Nae kunstnik on nia andnud

masendava pilvi valitsevat ühis-
kondlikest elukohtust; Ivanovi
ojad on sotsiaalse ebavõiduse kehas-
tised. Sellist masendavat ja hästi-
matut realismi, sellist püütavat
paigutada klassühiskonnale poleud
süü andnud ükski Lääne-Euroopa
kunstnik. Mulle jätkuvalt mõju-
vad ka teised ettevõtted, nagu
poinkere plaan.

Ivanovile kumule all
olla üks vabakunnaaali
avastaja. Ootustavalt tuleb
ümber liikata väited, nagu
oleks esimestena plein-airis
maalitud prantsuse impressio-
nistid. Juba ammu enne reid
tekkin vabakunnaal vene
maalikunstis, nagu näeme käes-
oleval juhul, Ivanovi juures. Ta
etevõtted oma suurele maalile
on tehtud itaalia loodust,
kuna jordan kaldale, Pales-
tiinasse, tal võita ei õnnestunud.
Need visandid annavad tugevust

meistri armastusest looduse vastu;
selle loomuliku kujutamise
põll enam järgigi akadeemilisest
kunstlikkusest. Ka paigud tšered,
maaliga, Kristine ilmu mine
talvade, mitte seoses olevad
maastikustüüdid, nagu, "Kivid
jões", "Chigi pargi muu" jt. kujutta-
vad loodust kõiges tema har-
moonian.

Võib öelda, et Ivanovi
maastikustüüdid löid aluse
uuele ree maastikumaali-
koolile, mis põhines kunstliku
lavale kokkupuutele loodusega.
Kuigi peetunud akadeemilise
klassitsismis, kasutas ta ära
selle virtuoslikud tehnikad
võtted, ühendades need tööga
lava looduse juures. Tõga-
järged olid suurepärased.
Ivanovi ettevalmistavatel
visandidel, "Messiasse" on kaju-
nenud, nagu maal isegi, tõelise
koolis ree kunstikele, nagu

Repin, Luikav, Lusa, Gay jt.

Kogunud suure hulga mate-
jali, võis kunsthik asuda maali
"Kristuse ilmumise rahvale" teosta-
misele. Maalil on kujutatud
Jordani kallal. Ristija Johannes,
parajasti rääkima rahvale
Messias, vabastaja ilmumisest,
teebki kätega Eesti muinas-
kauguses on lähemas keegi-
se on Kristus. Plaanine tähele-
panu ongi koondatud Johannes
Eesti muinas. Geniaalse kunstniku
käta on näha iga figuuris;
kes reageerib teatele siia
eõnuga, kes uudishimuga,
kes koguni pilklikult. Milline
lootust äratav, kuidagi arglik
õnnelik naeratus on aja näol,
kes kumleb prohveti sõnu!
Maali paremal äärel on
kontrastina asetatud veest
väga rohivate nooreni tugev,
täis elujõudu, ja vanadused
põdura, näkusa vananekke keha.

Nad mõlemad tõttavad vabastajatele vastu. Peetuse kuulab pingeliselt Johannese sõnu. Õhked pöörduvad rõõmsalt tulijale vastu, kuna teised vaatlesid veel kahtlevalt jutustajale.

Näe on Ioanov oma teose peakangelaseks teinud valua-valuas teie ajalegu. Kuigi maal, "Kütku ilmuuine valua" on maalitud kaugel kodumaast, on ta sellega siiski lähedalt seotud. Kuntarik-patrioot ei saanud ju end Vene-maast nii süngetele aegade lahti kiskuda ning samuti rahvast. Väib julgelt öelda, et maalil kehastatud usk valua vabamehisse on tihedalt seotud kuntariku mõtetega Vene-maa saatusest. Kuigi siin on suunatud religioosne vormi, ei väheenda see erilist teose eetilis-estetiilset ega patoloogilist väärtust.

Meistlik ja selge on

ka maali kompositsioon. Kuistus, vabastaja, tuleb otseselt vastu rahva lootustele ja ootustele, ta on rahvatütu. Ikingupid on paigutatud oskuslikult ja tarka-kaalukalt, nad harmoneeruvad täielikult maastikepaeviga.

Ivanovi kompositsiooniline meelitus on allutatud ta filosoofilistele püüdlustele.

Ivanovi maal, Kuistus ilmutamine rahvale kui ka etüüdid sellele on tööd, millele on raske vastandada ühegi Lääne-Euroopa meistri teost samast ajastust. Vene kunstnik andis sellega määratu panuse vene ja maailma kunsti-varasse.

Töö maali kallal kestis 30 aastat. Paralleelselt sellega töötas ta oma tuntud „Püüdlusena“ juures (akvaallid ja plüvatrükid). Kuigi autori mõte oli näidata selle sellega

inimkoana vaimset arengut,
rõhutada ristiusu osa selles,
näeme me selles mitte uusi-
dogmaid, vaid, ... vanu
müüte, mis peegeldavad rahaste
unistusi ja lootusi."?) Kunstniku
meisterlikkus annab sellele seli-
ale omapärase koha vehe-
kumtiajaloos. Ivanovi, ... kuju-
tused püüdnud omavald nii
kummitulist, ajaloolist kui ka
alemaailmset tähtsust tuua
kanda rahkema kui Kramskoi
ja Gay (sellelaadilised H.P.) kate-
tused ...?

Ivanovi kunstist töödest tuleb
vul üle tõsta teava Gogoli
portreed; see on üks paremaid,
mis suuresst kiitustest on
loodud. Ivanov oli ise tihedate
sõprussidega Gogoliga.

Isa pärandus võimaldas
kunstnikul Roomas viibida

1) Н. Зомов, Александр Иванов, Москва-Ленинград,
1945, lk. 25.

2) Стасов, В. В., Стасовы,
Устройство сочинения, т. 3., Москва, 1952, lk. 655

veel kulk aastaid. Alles nende
 reformide ell Venemaal asus ta
 kojuõidule. Enne seda ta külastas
 veel Londonis asuvat Herzeni.
 Alles 1858a. oma suuna aastal,
 jõudis Ivanov Venemaale, Peter-
 buri. Kira ta tutvus Tšernõšovskiga.
 Jutuvõimisel võimasega vägendas
 ta mõtet uuest, demokraatlikust
 kunstist, mis teeniks täielikult
 rahva ja progressivsete ideede
 huvi. Ta maal, Kristuse imu-
 mine rahvale võeti akadeemiliste
 ringkondade poolt üsna jähedalt,
 koguni vahulikult vastu.

Ivanov oma loominguga
 avas tee veele kunsti veeidi
 hitiremale suureltsegule.
 Teisest küljest, Itarsavi vägenduse
 järgi, oli ta ka vana kunsti
 suunimaks lõppsoaks. ¹⁾

Veel kunst läks nüüd
 juba Tšernõšovski poolt rajatud

---

¹⁾ В. В. Смирнов, Взаимодействие искусства и жизни, т. 2, Москва, 1952, стр. 409.

estetiilistest vaadetest vabu, saavutades
üha suuremaid tulemusi.

Ivanovit võib kaalutada
selliste meistritega, nagu Leonardo
da Vinci ja eiti Raffael. Nene
kunstniku Ivanovi suu loomingu-
line jõud ja meisterlikkus, ta sügav
humaanlus liiald väärilist austust
eiti meie, nõukogude inimeste
poalt.

3. P. H. Fedotov.

Ideelis-realistliku muu-
raajaks nene maalikunsti
võib pidada P. H. Fedotovit,
keele loominguga algab uus
etapp nene maalikunsti arengus.

Paul Andrejevits Fedotov (1815-
1851) sündis Moskvas väese em-
ohvitseri pojana. 10-aastase
poisikesea algust tulevane
kunstnik oma õpinguid kadeti-
korpuses. Lõpetades alle hülgavalt,

määratakse Fedotav 1833a. Soome
polku Petuburi. Kogu oma aaba
aja pühendas Fedotav kunstile,
täiendades end Kunstide Akademia
õhtuklassides ja külastades Ermitaži.
Juba siin algas tulevasel kunstni-
kuel vilgas tegevus — Fedotav
joonistas avukalt portreid ja
saižē sõjaväelastest, mis annavad
talle juba siin kunstniku kuulsu-
se. Paremad näited tol ajast on
maalid, muulust Mihhail Pavlo-
vitsi saabuaine Soome palgu
laagrisse (1837) ja „Jäskkonnajunistavi-
enik suure püha üldtule“ (1837)
Oma pagastava muina poolt
määrutas värvane väga lähe-
dalt kogu korrõediat „Reident“.

Fedotav on joonistanud terve
seeria pille rahva elust, mis
kaasavad oma avava käitluse
ja karakteristilist täpsust
poolt. Kunstnik, omade head
huvitamisannet, on saavutanud
iga joonistuse kühikes, kuid talava

ise loomustusega. Nä tundes selle elu
väärtust ja paljastades pahendid
voitles Fedotao inimeste omne eest,
nuihes riisikeski ta loomingu sügas
humanism.

Kiroloui ja Brilloui teagi val
soavil läheb Fedotao 1844a. ette,
et anda täielikult kunstilisele
tegevusele. Järgnevad Fedotoui
loomingu küpsemad täied
kumuvad ajajärku, mil Vene-
maad kaotas väimast vabastus-
liikumine. Võitlusse pääsijis-
liku Venemaa invalitusega
hilituvad tolle aja esindli-
kumad demokraatlikult
meelstatud inimesed, nagu
Heizen, Belinski, Ogajov jt. See
kõik avaldas mõju tohutul
uskalt vene maalikeunidele,
nuike vahetu mõju all tegeles
ja arenes Fedotoui loomine.

Kõige selgemini avaldub
see Fedotoui järgnevas loomingu.
See perioodil kujunevad väga

Fedotovi sotsiaalspoliitilised vaated. Oma loominguks püüab ta kajastada igapäevast elu ning ühtlasi näidata tema maaalset ja sotsiaalset palet.

"Nähe mu tööst pärineb ateljeest, aiuult üks kümneadik. Minu peamine töö toimub tänavail ja võorastes majades. Ma opin elust, ma töotan kahe silmaga vaadates; mu näited on laiali peetatud üle kogu linna ja ma pean nad ise illes olema."

Erikohalt Fedotovi loominguks tuleb inimese kujutus, kelledeks osutuvad realistlikud tüübid — vaesed töölinad, kehvad, käsitöölised ja kaupmehed. Tüüpide entaasile tuleb esile Fedotovile omase satiiriline meisterlikkus, mis on läbi immutatud sarkasmi ja ironiast.

Fedotovi loominguiline tee sunnib äärmiselt säästutult

---

7) Н. И. Апраксинская, П. А. Пегонов, Москва, 1952, лк. 26.

algab jõeistustega. Ta jõeistused
on tabavad, tavaliselt inderindusad,
teostatud vabas ja kerges laadis.

1844a. loab Fedotao kaks kompani-
oonilt hunitavat jõeist, "Fidelka
haigus" ja "Fidelka surma taga
jääjad." "Proua" on haigestunud
lemmikkoe Fidelka, kes on asetat-
tud lauale padja peale. Edasi
jäägenuid kalla kum on põhjesta-
nud korteris äärmiselt segaduse,
inimesed jooksevad edasi-tagasi. Proua
on langenud ninestusse. Kohale on
kutsutud inegi kumtnik, et
jäädaustada Fidelkot. See pea-
aegu anekdootlikult mõju-
sitaduse näitab, kuipalgi tihisest
on sellisid elus ning kuipalgi
kannatavad need inimesed, kes
on rabeendatud kaprüse proua
teenistuse. Sama meistelekku-
sega kompaniadeis on teostatud
tume üda tüüsi jõeistusi, nagu
"Petitud soarui enimehe
"hommik", "Kõik välgu" jt.

Fedotani loomingu aeneb paralleelselt
realistlike suunaga kirjanduses,
mille printsiipe kehatab Belinski.

Lumstriku - realistina tunneb
Fedotav huii mitmesuguste ühis-
konnakihtide vastu, otide ja tuues
esile kõige tüüpilisemat. Tabava
satiiri ja humoriga paljastab
Fedotav kaupmeeste, tsarivanetike ja
manduude dulaadi.

Kõige meeliskuseks võtame
valmis 1846 a., Värske kavaleri,
ehk, stormik püüas jõumingut.
Maailm on kirjutatud väike-
anetnik ehk nn., värske kavaleri,
kes oma elus enimest kaid on
saanud aidari truualemliku
teenistuse eest. Tabava satiiriga
on õnnestunud Fedotavil esile
tuua anetniku tühiust ja
labanust. Kiitlvalt näitab ta
kõõgitiidrukule aumärke, mis
kinnitatud hommukukule.
Nähtub, et saadud autane on
ta soavide ülimaks piiriks.

ametniku teeb täiesti unustatavaks
toas valitsev korralagedus, kus kõikjal
tuleb ilmneda äsja peidusärgi
jäljed. Põrandal lebavad pudelid,
taldurku kollid, heeringajäätmed,
kitarr jne.

Fedotav lähenes revolutsioonilistele
demokraatidele, kes olid koondunud
ajakirja „Provenants“ - toelaste
progressiivsete ideede edastamiseks,
ümber. 1847a. võttis Dekrasov
Fedotavi kaastööliseks „Illustratsi-
ooniliste almanahhide“ väljaandmisel.
Kogu Dekrassavi laenuingut latvi-
vad viha traivini ja päisajuraste
vastu ning onne ja vabaduse
soovid oma rahvale. See kõik avaldas
Fedotovile määravat mõju tema
edaspidisele laenuingule.

Ümbritseva elu hea tähele-
panijana teeb Fedotav alumnisse
lakoonilisi märkandeid, mis iseloomusta-
vad uskalt oma vääriluse kasta-
nud, omakamupüüdlikke inimesi.
Nagu bogol küjanduses, püüab

Fedotav maalikuunis, lüüda ümbritse-
vast elust täiesti ja isoleerustavat.

Fedotavi laenuing tüppraam-
tuseks võib pidada maali, Majori
kojast (1848). Teose pähiideeks on
näidata kaupmeeskonna püüetist
ringi aadliku muudamist. Fedotav-
like pilkega viindab kunstnik
oma maalil Nikolai I ajastu
Venemaa sotsiaalsel olukorral.

Maalil on kujutatud avari,
rikka hüljatud sinistatud tuba,
kus valitseb ebataoline elevus.
Peremees nõuab väisevate kätega
kiiresti jukk-kumme. Kokkuvõttes
hepik peitub püüas põgeneda
toast, keda ema aga vhalet
püüab takistada. Kõrjasolutaja
annab kärsitu žestiga mäku
vaenuaamand külalisest.
Major ise seisab kinnisel, üks
kani uljalt püüas, teine vutst
kerutamas. Majori elust võib
lugea, et äiapapa varandus on
võinud koptkani väga avestatud

ning ta ootab kättesaadavat raha
hagu lahingu eel. Selga näib, et
põhjapõlvikud aadlikest-majail
pole midagi kasulikke raha-
abiellu vastu.

Hästi tabatud elavad eestid,
ärevus, poarid, teema elulises
teevad sellest maalist vägaprinta
kunstilise meistriteos. Maal on
eepline selle sõna paremas mõtte.
Kunstnik, alles ise ühllasi melle-
taja, kiigutas maalile junde
värsi tegelaste tõpse iseloomustu-
sega. "Terve aasta univira ma
ühedainsa tegelase elust, ja
nida melle läksid maksma
teised!" nägib Fedotao ise oma
tööst.

Oma kumalt ja käitlus-
viiselt lähedane elanega on
maal, Aristokraadi kormiku-
line (1841) autor on sün jäädavate
nud laostunud aadlike, kes
ei taha veelgi laabuda oma
hajumustest külguile ja laiale

eluvärsile. Kõige oma meelepärane
toasistustuse ja viietuse juures on
ta sunnitud hommikuvärsiks
võtma ainult tükike leiba. Kuntai-
ku satiin aadlikkonna vastu on see
saavutanud maksimumi.

1850a. sõidab Fedotao Moskva.
Siin tuttavate ja sõprade ringis
kasvab kunstkunne kuulsusallgi.
Suure meenu asaliseks sai Fedotovi
poolt organiseeritud maalide
ja eskinide näitus.

Fedotao pöördus jälle tagasi
Petroburi, innustatuna uudest
plaanidest ja perspektiivi
lootustest. Kuid vastupidiselt-
ikka raskemaks ja kättesaama-
tumaks kujunenid Fedotovi
laomingulised kavatsused. Ta
looming ei olnud valitsevale
klassidele meelepärane. Nikolai
ajakirjandus alustas väitlust
tolleaegse aadlikkonna väga-
laia vastu. Kui ametlik
kuntikriitika ignoreeris Fedotovi

loomingut, seda enam hindades
venelasa eesindlusest saanud
kummitikke, kes oli avanud uue eparki
veel maalikumis. Kuuski tunnistab
Fedotav ise oma olukorda, kirjutades:
"Pajugi võiksia õpetada rahvale,
kuid teanum takistab?"

Kuuski valib oma temaatikaks
positiivsed ideaalid. Oma poliitiliste
partreede kirjutas Fedotav peamiselt
veel naisi, nende hingestatud elu.
Pärimate hulka kuulub D. P.
Lõdakovitši partre. Lõpsti on
edasi antud noore sõnu ja
hingeline puhtus, mis loobab
vastu noorele uue tõrised näost.

Fedotavi loominguks hakkavad
kõlama draamatilisi näid. Sentimentaalne kummit tuleb
sile maalil, Leseke (1851). Noor
case lask reisab tihjaksjäänud
magamistoas, varandus on võlgade
katteks üles kirjutatud. Kompositsioon

on lihtne ja tagasihoidlik. Nere el-
miste edasimüine, rahajäetus ja
abituse olukorra dramaatilises,
annavad maalile sügava sotsiaalse
protestiväändingu. Maal on teostatud
ajal, mil kunstnik tundis juba
häärikat iguse endeid.

Mutest ottingutest kaaratud
loob Fedotao emotsionaalse töö
„Encore, veel kord encore“ (1852).
Maataja esavaneel pramiitri
majakesse madal, küünelast
sõigalt valgustatud teiba.
Kõikus lamal ohvitser, tema
kääral rumu kitar. Nähtavasti
kõigest tülgaatunud sunnib
ohvitser oma kaera ikka jälle
ja jälle hüppama üle pika
varrega püüu. See kõik annab
maalile lootust igavus-ühtsuse
ja mandude tunde. See teos
omutus Fedotaoi vümseks tööks.

Kunstniku tagasihoidamine
või lõpuks raske vaimehaigusni,
nille tagajärgel 1852a. ta rui.

Fedotao suu, taevad Amale said
ühe teia sellest ukkusest, mis talle
oli antud. Kuid see teia oli puhtast
kullast ja kandis kõrgem suutõega.?)

P. H. Fedotau loomingu on üheks
säravamaks lühiküljeks vene
maalikuunsti arengus. Peoprijana
tõelis Fedotao kaasaja professo-
raalse kunsti meistrite liikumise tar-
nemi, olles navaatavaks komponisti-
osade lahendamisel. Oma
lühikese loomingu perioodi
kestel Fedotao ütles lahti elu-
kaugest akadeemilisest muus-
ting arus kindlalt realistli-
kuse tulu. Fedotauit tuleb
vaadelda kui ideelise realismi
raajajat vene maalikuunsti. Ta
läi eutis nn. fedotoalike'i perioodi
venel maalikuunsti, valmistas, ette
XIX sajandi teise poole suured kunsti-
peredvižnikute hülgavat plejaadi.

?) В. В. Стасов, О развитии ирме нем
русского искусства, Избранные сочинения,
т. 2, Москва, 1952, стр. 397

Raamatuillustatsion.

Lumi saavutati täheldame ka käsitleva ajajagu graafikas. Vene graafikat-raamatuiillustatsiooni XIX sajandi erilisel poolel iseloomustab kütkestav realism, meistlik tehnika ja mis planeerimine kaasaegsetele südamustele. See kõik lubab vene graafikat vaadelda kui esinduslikumat kogu maailmas.

Juba XVIII sajandi lõpul vene graveerijad, eriti Lääne-Euroopa meistritest, paistisid silma oma peene ja lakoonilise joonistusega, mis lubas neile suure täpsusega edasi anda originaali väiksemadki detailid. Selle ajastu ja ka sajanditevahetuse meistrid, olid tugevasti akadeemismi mõju all. Kõik peale algab aga realistlike elementide sisseviimisega, võib öelda koguni võidukaik, vene graafikakunsti.

liinjuures ei saa näeda minna vene
elundlikust suurest kiipandusest,
millega graafika on lahutamatu
seotud. Žukovski, Puškin, Gribjedov,
Bogol.jt. on naised, kellede geniaalsed
teosed on kunstnike inspireerinud
käsioleva ajani looma rikkaid
realistlikke illustratsioone.

XIX sajandi aegse kunstis
oma loominguks teed teinud Stepan
Filippovits Galaktionov (1778-1854),
andekas varelõikaja, kes esindab
realismi varasemat staadiumi
vene gravüüris, mis on veel segatud
akadeemilise taidumise, teata-
vate sentimentalisumi ja romantismi
elementidega. Galaktionov
lõi palju arhitektuurilisi vaate-
gravüüre, jäädvustades Peter-
hofi, Paolovski, Gatsina lossi ja
parki.

Galaktionovi peisaažis ei-
loomustab suu tehniline meist-
likkus ja hea looduse tundetus.

Silmapaistvad on kunstniku

teened ka vaamatukannistamise alal-
ta löi illustatsioonide vene klassika-
listele ilukirjanduslikele teostele,
saamati kohkavõluliselt vajette
20-30-ndatel aastatel ilmunud
ilukirjanduslikele almanahhidele.
Kõige suuremat huvi pakuvad
siit ka 4 originaalgravüüri
'Puskin, Bahtsivai purkkalvule'
(1827); need on dramaatilised stendid,
teostatud rünnistletud tehnikas,
kujumures hea väg'enduse on
leidnud maalilis-kontraastiline
ja plastiline kile. Ka lito-
graafia arendamisel on Galakti-
onovil teeneid.

Vene gravüürist väärkides
tuleb mainida ka 18/2a. Tsamoa-
soda, mis kutsus esile loomilise
kavkassu arengu - sel ajal
muidugi kavkassu olijektiks
olid röövallutajad. Tihti fandi-
tehnikas teostatud kavka-
ssu said patriootlikult
mellestatud rahva seas suure

populaarsuse osaliseks.

Silmapaistvamatest kaukatuumi-
meistritest nimetatakse J. Ivanovit (1780-
1842) ja J. Terebenjevit (1780-1815), kumagi
Orlauski piitsutas eokene sõhis-
kondlike pahendi vene siselles.

La hiljem, 40-ndail aastail,
seoses revolutsioonilise liikumise
tõusuga, on andab sätin väga-
paistva koha. Nüüd on see seotud
peamiselt selliste vene kunstnikega,
nagu Timm, Agia ja Bernadski.

Georg - Wilhelm Timmi (1820-
1895) looming on tihedalt seotud
Belinski ja Gogoli, naturaali-
koalkonnaga, tegelikkuse tõepärase
peegeldamisega piirtriipidega.
Vähes Timmi varemaks tööks
on joonistustesari "Mjotki raama-
tule", Pt. Kudyukova eksatsoonid"
(1844), kus tavaliselt naudakse
väga rikka proovakev vimalust.
Kõikumiskirides, Peterburi füüsio-
loogia (1844-45) ilmunud pagud
Timmis sõltuvalt teravad

jäänised vene triibuvahikute ja
mõisnikest. Tinnim suureks teheks
on Venemaal enimesi illustreeritud
ajakirja „Русский Географический
мечник“ (1851-1862) särgaandmine. See
„Lumstileht“, mis oli vene elu oma-
päraseks kirjanduseks, sai tekitust
lauri kumuleer osaliseks. Siin on
suured tehed kahtlemata Tinnimil
ealesel, kes osava jäänistajana ja
litograafina jäädustas kaasaegse
ühiskonna paherid, sõdi ja
taasisi omavoli, neid otustat-
valt hukka mõistes. Kuntalik
seadis oma ülesande, ...
..edan anda kõike, mida väiks
jäädustada pliiats, mis oli
tähelepanuväärset vene rahva
möödunud kui ka kaasaegse
elus ja sejuures välgendada
seda õigetes, mitte väga mõeldud
joonistustes — ühe sõnaga, olla
Venemaa kumtiliseks kirjanduseks...”¹⁾

---

1) Л. Тарасов, Восточный Географический
Мечник, Москва, 1954, lk. 24, 25.

Tinim oma realistlike illustreerimise andis hindamatu panuse vene graafikakunsti.

Mitte väiksemad pole ka Aleksander Aleksejevitš Agin (1816-1866) joonistaja-satirikuteed. Omales perfektselt tehnikas oskuse, suutis Agin anda realistlikke, tüüpilisi, traavalt sõttaalse satiiiriga küllastatud illustreerimise vene ilukirjanduslikele teostele. Kunstniku loomingust tõltsid eriti enile illustreerimised Gogoli romaanide, "Mead hinged" (1848), kus suurepäraselt teostatud kompositsiooni kõrval näeme Agini väärtust psühholoogilist meeleelikkust. Agin teostas joonised ka seltsalmainitud kogumikele, "Petersburgi füsioloogia". Mainitud joonised graveeris kunstnik Bernardski.

Jevstafi Jefimovits Bernardski (1819-1889) silmapaistva küllograafi tegemine laager 19 sajandi

keskele, osaliselt käsitleva käsitluse raamidest väga.

Originaalgravüüre on Bernadski teostanud vähe. Seevastu pälvis ta oma meisterliku tehnikaga suurt tähelepanu koostääl teiste kunstnikega. See suhtes tuleb eiti mainida ta viljakat koostääd agriiga - vämmas jäonid „Lunad hingedele“ teostas ja Bernadski.

„Oma paemate töödes Bernadski mitte ainult ei kopeeritud ega väi teist originaali, vaid andis sellele oma trakteeringu, tugevades jooniste kiitilist, pütsutavat sisu, mis olid muinatud vae talle aja tegelikkuse paheliste külgedele vastu.“¹⁾

Teostes, mis laadi Bernadski ja paemate kunstnike-joonistajate koostööna, vägendund selgelt vae 40-ndate aastate kiyutava kunsti esindlikud

---

1) Т. Смернин, Эвенографий Сфумавен Бернадзекун, Москва, 1953, lk. 32.

püüded, mis valmistavad ette kriitilise
realismi otsengut vene maalikunsti
järgnevatel aastatel? ¹⁾

Vene silmapaistvate illustreato-
rite loetelu pole loomulikult
neude nimedega veel ammutatud.
Häid töid on andnud J. V. Koonigin,
R. K. Lukovski, K. F. Gorkunov, K. I. Kozlovski
ja paljud teised.

Kõigi nende teeneks võib
lugeda realismi edasiviimist,
satiirilist, pagavatava jaone sisse-
toonist vene kunsti, suure-
pärast tehnilist oskust. Ja
kas me siis meistites ei näe
väärtusi elukäijaid ja tee-
rajaid muusika, mille algata
Fedotov ning mida me hiljem
nimetame kriitiliseks, ideeliseks
realismiks?

---

¹⁾ Т. Етеркин, Евстафий Ефимович
Бернгардский, Москва, 1953, лк. 32

Lõppsoona

XIX sajandi esimesel poolel elas Venemaa läbi onia ajaloo ühe keerulisimast ja vastuolulisemast epahhidest. Seda epakki iseloomustab ühelt poolt juba Aleksander I ajal alanud ja Nikolai I raskeil reaktsionistidele üha tugevare pöördumisele peodaalse kana kriisi ja revolutsioonilise situatsiooni kujunemine, teiselt poolt kultuuri ja esindlike ühiskondlike mõtte jõuline areng.

Seepärast juba mainisime, et vaele kunsti oli kaks suunda: ofitsiaalne, akadeemiline suund ja tärkas demokraatlik, realistlik kunst suund.

Näinane kunstivool üha tugevneb,
leides progressivalt meelestatud
kunstnikelt innukad võlglemist ja
rahvahulkaade saaja paalehaidu,
kuna akadeemiline vool mandub
sajandi lõpu poole dekadentiks.

Kunstide Akadeemia jäi endiselt
akademismi kantsiks vene kunsti.
Lüski ka akadeemiat võisid
sajandi esimesel veeandil väike-
mad tunded — 1841a. kehtestatud
uue kodukorraga seos oli võimalus
Akadeemiasse astuda suures
hulgal segarühmaku päitolega
koostel. Need täid esestega kaasa
uue elutunnetuse, uue elu-
kärilise kunsti eesmärkidest
ja ülesandest.

Akadeemia näitustel hakkasid
figureerima olustikulised maalid,
millede autoritena esinevad
hiljem peredvižnute riikma
kullunud meistrid. Juba 1883a.
lõi vene esindlike naaste
kunstnike riikma lahti Akadeemiat,

moodeltades aitelli, mis sai pöörd-
võhikluse liikumise keskuseks. Algas
vee kunstilise realiseerimise aitseng.

Sellele aitsengule laidi tegeva
aluse varemud vee kunstimeistrid,
viti aga need, kelle tegevus langes
sajandi enimesse poole.

XIX sajandi enimesse poole
vee maalikunst saavutas suuri
tulenevusi, avardus temaatika,
tehnika, tehnik. Sajandi enimesse
poole meistrite teekes on lihtsate
vee töötavate inimeste, talu-
paegade elu kujutavate motiivide
sissetaoline maalikunsti, kesk-
kihtide ja aadli pahelis elu-
võrre pagastamine, valitseva
kildkanna rätik.

Teemaatika avardumisega
käis käikäes suurenenud realistlik
laadusekantslus — võib öelda,
et aeng taimeb nii laiuses
kui sügavuses. Tähtis on
ka valaohumaali — plein-airi
tauvitamine käsitleva

peioodi vene kunsti keele poolt.
Seda otsustavad alusteks kodanli-
ke kunstiteadlaste väited, nagu
oleks vabariikmaali tehnika
võetud esimesena taimevõtte
prantsuse impressionistide poolt.
See on kumule tegeleht vene
kunstile.

Vene olles ajastu kunstnikud
osutanud suurepäraseks meiti-
teks, kellede taolisi oli Lääne-
Euroopas väga vähe või üldse
mitte - kui Läänes toimis
kunsti järk-järguline langus,
siis Venemaal saavutas kunst
suure õitsengu.

Väljapaistev portreekunsti
võitaja Kiprenski, päides
vene vanema põlve kunsti keele
kogemused ja kunstimeistee-
likkuse, mis on lemmikala
suure samana väärade edasi
tähepärase poole.

Venetsiaanavi tähtsus seisab
selles, et ta lõi realistlike

vene žanrimaali, mis tahtis rahvalikele alustele. Tema loomingus leidis kajastust vene luterliku hingeline rikkus ja vene laaduse ilu. Vahetianovi esiajalike õppemeetodi mõjul kasvas üles üda demokraatlikult ülesehitatud maalijaid.

Tanuti on kogu maailmas hinnatud ja austatud vene kunstnike Puillani ja Ivani sügavatest ideedest kantud looming. Fedotao oma rahvalikus maaliloomingus on juhindunud täiesti oma aja üsindlikest vene ideoloogist. Läheks juttaks mainida käigirende kunstnike nimeid, kes on andnud oma hinnatava panuse vene kunstiajalukku.

M. Gorki kirjutas tabavalt: „Kunstis, siidame loomingus, ilmub vene rahva hõimustavapanevad jõud, ta lõi kauri kirjanduse, imelõhne maali-

kunstis ja originaalse muusika,
millest vaimustub kogu maailm.
Rahvas see oli suunitud vaikima,
tiivad vaimulennuks olid käidatud.
Kuid tema süda sünnitas kümneid
sõnade, helide ja värvide kunstnike.
Meie muin uhkus ja Venemaa
vaimse järe kõige ilmekam väljendaja
gigant Puškin, tema käeval aga
olgu Glinka ja inimesed Puškinov? ¹⁾

Käsikäs realistlike tundeideide
sünnitamisega kunstis tekkis ka
vene esindlik demokraatlik
estetika, mille mõjuvõime
langeb poliitiliselt käesolevas
diplomatias käsitletud ajastust
väga.

Belinski, Dobrojutov ja
Tšernyševski pannud luua
ideellise realismi põhiarvud,
millega vene kunstnikke oli
antud väinav ideoloogiline
võim. Kunst peab peegeldama

---

1) M. Topkiv, O Pogume, M., 1945, lk. 48

tegelikkust ilma seda ilustamata,
ta peab olema vahvalik, kajastama
rahva tööd ja võitlust, kajastama
ühiskondlike pahendid. Selgesti
formuleeris Tšernõšovski uus
estetika juhtivama põhinõtte-
kunst on elu, ilu on elu. ?

Kuigi need suured mõtte-
vi väänded olid täiesti dialekti-
lise materialismile, nende teened
või kunsti suunamisel ideellise
realismi radadele on tohtud.
Nende suure revolutsioonilise-
demokraatide poolt loodud
estetikale baseerubki täiskas-
pereduizhnikute loomine.

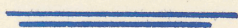
Nagu juba espool märgitud,
toetuvad ka mõned sajandi
enimes poole kunstnikud, eiti
Fedotov, neile printsiipidele.

XIX sajandi enimes poole
või kunstnikud on jätanud
meile suurepärase pärandi,

---

nida alles nautkoguude ajastul
väärtiselt hindama on hakatud.
Nende loomingu kuulub kindlalt
nii vee kui kogu maavilna
kruusti parimate sedäevite
hulka.

I. Harkima - loomingu loomingu

1. Harkima, V. I., Loomingu loomingu,
Tõrped, H. K., Tallinn, 1953.
2. Harkima, V. I., Loomingu loomingu
loomingu, Tõrped, H. K., Tallinn, 1953.
3. Harkima, V. I., Loomingu ja harkimise
loomingu, Tallinn, 1952.

II. Loomingu loomingu

1. Harkimise loomingu, Harkimise loomingu
loomingu, Tõrped, H. K., Tallinn, 1953.
2. Harkimise loomingu, Harkimise loomingu
loomingu, Tõrped, H. K., Tallinn, 1953.

Lasutatud kirjandus.

I Marksismi-leninismi klassikud:

1. Lenin, V. I., Herzeni mälestused, Teosed, 18. k., Tallinn, 1953.
2. Lenin, V. I., Venemaa töölisajakirjanduse minevikust, Teosed, 20. k., Tallinn, 1953.
3. Stalin, J., Marksism ja keeleteaduse küsimused, Tallinn, 1952.

II Muu kirjandus:

1. Нзадовский, М., Из старых альбомов. Забытые рисунки Федотова, Петрозаводск, 1918.
2. Алексеева, Г., Известные произведения Венециановской школы, Искусство, Москва, 1953.

3. Архангельская, Л. И., П. А. Федотов,
Москва, 1952.
4. Ацаркина, З., Мастер картины,
Искусство № 6, 1952.
5. Ацаркина, З. Н., Орест Кипренский,
Москва, 1948.
6. Баденчиков, М., Степан Филиппович
Галактионов, Москва, 1951.
7. Бадимцев, С., Мирная карикатура,
Искусство № 5, 1948.
8. Варшавский, И. И., Иван Иванович
Терещенев, Москва, 1950.
9. Верещагин, В. А., Русская карика-
тура III, А. О. Орловский, Москва, 1913.
10. Врангель, Н. Н., Алексей Павлович
Венецианов.
10² Горький, М., В Родные, Москва, 1945
11. Геллс, Р., *Uusi realistlik maalikoal*,
Tallinn 1949.
- 11² Дмитриева, А. Ф. Венецианов, Искусство ^{Москва} 1948
12. Дружинин, А., Воспоминание о
русском художнике П. А. Федотов, ^{Москва}
Москва, 1918.
13. Зименко, В., Александр Осипович
Орловский, Москва, 1951.
14. Зотов, А., Карл Павлович Брюлов,
Москва - Ленинград, 1948.

15. Зотов, Н., Александр Иванович, Москва-Ленинград, 1945.
16. Игнатович, М., Крестьянские волнения первой четверти XIX в., 'Вопросы истории', № 9, Москва, 1950.
17. Коваленская, Н., История русского искусства XVIII века, Москва-Ленинград, 1940.
18. Коваленская, Н. Н., История русской культуры первой половины XIX века, Москва, 1951.
19. Лазаревский, М., Александр Александрович Аппель, Москва-Ленинград, 1946.
20. Ланкина, Н., Щедравский, Москва, 1952.
21. Милков, Я. М., Очерки истории крестьянского движения в России в 1825-1861 гг., Москва, 1952.
22. Мяковская, О., Карл Брюллов, Москва-Ленинград, 1940.
23. Мамиков, Н. Т., Орест Кипренский, Москва-Ленинград, 1944.
24. Мамиков, Н. Т., Очерки по истории русского искусства, Издательство академии художеств СССР, Москва, 1954.

25. Ракова, М., Алексей Филиппович
Чернышев, Москва, 1952.
26. Романов, Л., Картина Н. Иванова
и Антониев, кинарис и мацунин,
Петроград, 1916.
27. Савилов, Н. В. Андрей Иванович
Иванов, Москва, 1951.
28. Скворцов, А., Шиданов, Москва-Ленинград,
1946.
29. Смирнов, Т., Сергей Константинович
Зарянов, Москва, 1951.
30. Стасов, В. В., Двадцать пять лет
русского искусства, Избранные
сочинения, т. 2, Москва, 1952.
31. Стернин, Т., Ефимов В. Ф. и
Бернгардский, Москва, 1953.
32. Тараканов, Л., Василий Федорович
Тимин, Москва, 1954.
33. (Чернышевский) Tschernyschewski, N. G., Valitud
Tschond, I. K., Tallinn, 1952. ^{Kunstj. esteti. kirjand.}
34. Фомина, З. И., Н. Т. Венецианов педагог,
Москва, 1952.
35. Фомина, З. И., Писаров Н. Т. Венецианова
в первой четверти XIX века. Ленинград, 1949.

Sisukord

- I Sisesejuhatlus . . . . . lk. 1-14
- II Maalikuunst I ramaandja rahvusliku
tõusu ja dekabristide ülestõusu perioodil... 15-71
1. Realistlikke taotlusi XIX sajandi algul
2. H. H. Veneetriaaov
3. Veneetriaaovi koolkond
- III Maalikuunst pärisajusliku kriisi
süvenemise ja kodanlike reformide
perioodil 72-125
1. K. P. Brüllau
2. A. A. Ivanov
3. P. A. Fedotov
4. Raamatukultustatsioon
- IV Lõppmärk 126-133
- V Kasutatud kirjandus 134-137